

Наша Слова

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 29 (1232) 22 ЛІПЕНЯ 2015 г.

25 год назад, 27 ліпеня 1990 года, Вярхоўны савет тады яшчэ Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі прыняў “Дэкларацыю аб дзяржаўным суверэнітэце”

3 1991 па 1996 гг. 27 ліпеня было галоўным нацыянальным святам краіны.
Фота з "Фэйсбука" Леаніда Дзейкі

Антону Шукелойцю - 100

Антон Антонавіч ШУКЕЛОЙЦЬ (Шукелойц) (нар. 19 ліпеня 1915, в. Якеўшчына Ашмянскага пав. Віленскай губ., цяпер Ашмянскі раён Гарадзенскай вобл.) - беларускі грамадскі дзеяч у ЗША.

Нарадзіўся ў сялянскай сям’і Антона і Бенедыкты з Пецокевічаў. Бацька меў гаспадарку і гандляваў лесам. Скончыўшы Жупранскую пачатковую школу, паступіў у Ашмянскую польскую гімназію. Скончыў аддзяленне славянскай філалогіі і этнаграфіі гуманістычнага факультэта Універсітэта Стэфана Баторыя (1939). Падчас студэнцтва працаваў ва ўніверсітэцкім этнаграфічным музеі, часта выязджаў для збору матэрыялаў у розныя мясціны Беларусі.

У юнацтве далучыўся да грамадскага руху, падчас вучобы ў Ашмянскай польскай гімназіі быў сябрам беларускага гуртка сацыялістычнай моладзі, якім кіраваў вядомы ашмянскі сацыялістычны дзеяч адвакат Аляксандр Барановіч. У Вільні далучыўся да групы студэнтаў, якая выдавала часопіс Беларускай сацыялістычнай думкі "Золак", ідэалагічна набліжаны да эсэраў. Ва ўніверсітэце быў сябрам беларускіх студэнцкіх арганізацый: Беларускага студэнцкага саюза, Таварыства прыяцеляў беларусаведы (у апошнім быў старшынём). Спяваў у беларускім студэнцкім хоры пад кіраўніцтвам Рыгора Шырымы.

Па далучэнні Заходняй Беларусі да БССР у 1939 г. А.

Шукелойц працаваў настаўнікам на Ашмяншчыне. Арганізаваў у Ашмянах першую беларускую сярэднюю школу, настаўніцкія курсы і каля 90 беларускіх школ на тэрыторыі былога Ашмянскага павета. Выкладаў беларускую мову ў гімназіі, дзе раней вучыўся сам. У 1940 г. стаў дэпутатам Ашмянскага гарадскога савета, загадчыкам гарадскога аддзела народнай асветы і школьным інспектарам-метадыстам Ашмянскага раёна.

23 чэрвеня 1941 арыштаваны органамі НКВС, вызваўся з турмы ў выніку налёту нямецкай авіяцыі. Падчас нацысцкай акупацыі працаваў у аддзеле асветы і культуры Менскай гарадской управы, дзе ўпарадкаваў архівы ЗАГС, часткова знішчаныя ў выніку ваенных дзеянняў. Затым стаў загадчыкам Беларускага гістарычнага музея (потым Краязнаўчы музей). Пасля арганізацыі ў Менску Беларускага культурнага згуртавання А. Шукелойця прызначылі кіраўніком аддзела краязнаўства галоўнай управы. Урэшце

быў школьным інспектарам пры адзеле Беларускай цэнтральнай рады. З 1944 г. у Германіі.

Пасля вайны працаваў у сістэме адукацыі ў лагерах для перамяшчаных асоб у Германіі. Справаваў адшукаць у Баварыі сляды вывезеных туды беларускіх музейных каштоўнасцей. У пачатку 1950-х гг. пераехаў у ЗША. Працаваў тавараведам пры Інстытуце вытворчасці моды, у краме вопраткі "Орбак". Актыўны ўдзельнік жыцця беларускай дыяспары ў ЗША. Шматгадовы старшыня Беларуска-Амерыканскага задзіночання, сябар рэдакцыі газеты "Беларус", сябар Беларускага інстытута навукі і мастацтва ў Нью-Ёрку.

Аўтар дзясяткаў артыкулаў, успамінаў, некролагаў апублікаваных у газетах "Бацькаўшчына" і "Беларус". Апублікаваны матэрыялы А. Шукелойця пра лёс музейных фондаў вывезеных у час Другой сусветнай вайны з Беларусі ў Германію і Аўстрыю.

Вікіпедыя.

Мсціслаўскі фэст з “Нашым словам”

18 - 19 ліпеня ў Мсціславе адбылося штогадовае свята сярэднявечнай культуры "Рыцарскі фэст". Больш за дваццаць пяць клубаў ваенна-гістарычнай рэканструкцыі з Беларусі і Расіі сабраліся на Замкавай гары, каб прадэманстраваць сваё майстэрства ў турнірах ды іншых рыцарскіх забавах.

На фэсце асвятлілі пра-

таксама па-расейску. Па-беларуску выступіў толькі гісторык, дэпутат Савета Рэспублікі Ігар Марзалюк. Ён назваў Мсціслаў горадам-музеям і заклікаў дамагацца, каб гэты статус быў замацаваны за горадам афіцыйна.

- Вы прыехалі ў горад, які да сёння завешча горадам-музеям. Трэба зрабіць так, каб Мсціслаў стаў нацыянальным гістарычна-культурным запаведнікам. Ён гэтага заслугоўвае, - казаў на адкрыцці фэсту Ігар Марзалюк.

У "Горадзе майстроў" раздавалі мінакам газету Таварыства беларускай мовы "Наша слова".

Радзій Свабода.

На месцы Клецкай бітвы паставілі новы камень з выявай Міхала Глінскага

На месцы Клецкай бітвы з татарамі ў 1506 г. з’явіўся новы камень. Месца і раней было адзначанае, але дадалася выява князя Міхала Глінскага з сілуэтам сярэднявечнага Клецка.

Радзій Рацыя.

ISSN 2073-7033

9 772073 703003 >

васлаўную капліцу ў гонар князя Расціслава Мсціславіча. У 1135 годзе ён заклаў Мсціслаў, назваўшы яго ў гонар свайго бацькі Мсціслава. Надпіс на памятнай шыльдзе зроблены на расейскай мове.

На ўрачыстасці адкрыцця фэсту прамовы гучалі

Грамадскае аб'яднанне
"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"
220034, г. Мінск, вул. Руліцкая, 13, тэл.факс: 284-85-11.
Р/р № 30157412330011 у ЦБП № 539ААТ "Белінвестбанк" г. Мінска, код 739.

17 ліпеня 2015 г. №163

Старшыні Федэрацыі
прафсаюзаў Беларусі
Сп. М.С. Орда

220126, Мінск
пр. Пераможцаў, 21

СПРАВАЗДАЧА

На падставе дагавора дабрачыннай (спонсарскай) дапамогі, заключанага на падставе Пастановы выканкама Савета федэрацыі прафсаюзаў Беларусі ад 25.06.2015 № 307, Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" атрымала ад Федэрацыі Прафсаюзаў Беларусі грашовыя сродкі ў памеры 3600000 (тры мільёны шэсцьсот тысяч) беларускіх рублёў.

У адпаведнасці з дагаворам грашовыя сродкі былі выкарыстаныя на падпіску шэрагу цэнтральных раённых бібліятэк краіны, музеяў, гімназій і школ горада Мінска, а таксама ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны" на беларускамоўныя перыядычныя выданні Рэспублікі Беларусь. У дадатку № 1 да справаздачы абазначаны суб'екты падпіскі і грашовыя сумы.

Да справаздачы дадаюцца копіі плацёжных дакументаў на дзвюх старонках.
Старшыня ТБМ Алег Трусаў.

Дадатак № 1 да справаздачы ад 17.07.2015 г.

№	Суб'ект падпіскі	Тэрмін падпіскі	Сума
1	ГА "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны" ("Беларускі час", "Бярозка", "Наша слова", "ЛіМ") Газета "Наша слова"	пяць месяцаў	746110 б.р.
2	Цэнтральная раённая бібліятэка г. Ляхавічы	пяць месяцаў	48825 б.р.
3	Цэнтральная раённая бібліятэка г. Мінск, пр-кт Прыпыткага, 121	пяць месяцаў	48825 б.р.
4	Цэнтральная раённая бібліятэка г. Бялынічы	пяць месяцаў	48825 б.р.
5	Хоцімскі гісторыка-краязнаўчы музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
6	Нацыянальны гістарычны музей Беларусі	пяць месяцаў	48825 б.р.
7	Нараўлянскі этнаграфічны музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
8	Лельчыцкі краязнаўчы музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
9	Цэнтральная раённая бібліятэка г. Глуск	пяць месяцаў	48825 б.р.
10	Клімавіцкі раённы краязнаўчы музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
11	Брагінскі гістарычны музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
12	Бібліятэка УА МДПУ (г. Мінск)	пяць месяцаў	48825 б.р.
13	Цэнтральная раённая бібліятэка г. Маларыта	пяць месяцаў	48825 б.р.
14	Цэнтральная раённая бібліятэка г. Мсціслаў	пяць месяцаў	48825 б.р.
15	Гімназія № 9 г. Мінска	пяць месяцаў	48825 б.р.
16	СШ № 190 г. Мінска	пяць месяцаў	48825 б.р.
17	Кармянская раённая бібліятэка	пяць месяцаў	48825 б.р.
18	СШ № 68 г. Мінска	пяць месяцаў	48825 б.р.
19	СШ № 60 г. Мінска	пяць месяцаў	48825 б.р.
20	Мсціслаўскі гісторыка-археалагічны музей (НС, КГ)	пяць месяцаў	153470 б.р.
21	Гімназія № 4 г. Мінска	пяць месяцаў	48825 б.р.
22	Гімназія № 23 г. Мінска	пяць месяцаў	48825 б.р.
23	Гімназія № 14 г. Мінска (НС, КГ)	пяць месяцаў	153470 б.р.
24	Петрыкаўскі раённы краязнаўчы музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
25	Чавускі раённы краязнаўчы музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
26	Шумілінскі гісторыка-краязнаўчы музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
27	Жабінскі гісторыка-краязнаўчы музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
28	Быхаўскі краязнаўчы-гістарычны музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
29	Дзіцячая бібліятэка № 14 (г. Мінск, НС, КГ)	пяць месяцаў	153470 б.р.
30	Хойніцкі гісторыка-краязнаўчы музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
31	Чэрыкаўскі гісторыка-краязнаўчы музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
32	Крычаўскі раённы краязнаўчы музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
33	Дубровенская раённая бібліятэка	пяць месяцаў	48825 б.р.
34	Краснапольскі гісторыка-этнаграфічны музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
35	Дрыбінскі раённы гісторыка-этнаграфічны музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
36	Ганцавіцкі краязнаўчы музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
37	Калінкавіцкі краязнаўчы музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
38	Петрыкаўская ЦРБ	пяць месяцаў	48825 б.р.
39	Ельскі краязнаўчы музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
40	Старадарожскі гіст.-этнограф. музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
41	Старадарожская ЦРБ	пяць месяцаў	48825 б.р.
42	Жодзінскі краязнаўчы музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
43	Бабруйская ЦРБ	пяць месяцаў	48825 б.р.
44	Кіраўская ЦРБ	пяць месяцаў	48825 б.р.
45	Клічаўская ЦРБ	пяць месяцаў	48825 б.р.
46	Нясвіжская ЦРБ	пяць месяцаў	48825 б.р.
47	Любанская ЦРБ	пяць месяцаў	48825 б.р.
48	СШ № 14 г. Баранавічы	пяць месяцаў	48825 б.р.
49	Чачэўскі гіст.-этногр. музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
50	Добрушскі гіст.-этногр. музей	пяць месяцаў	48825 б.р.
51	Белазёрская гар.-пасял. б-ка	пяць месяцаў	48825 б.р.
52	Магілёўская ЦРБ	пяць месяцаў	48825 б.р.
53	СШ № 10 г. Мінск	пяць месяцаў	48825 б.р.
54	Будаўнічы каледж г. Мінск	адзін месяц	9765 б.р.
Агульная сума падпіскі: 3 іх 3600000 - сродкі ФПБ, а 8710 - сродкі ТБМ.			3608710 б.р.
Старшыня ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны"		Алег Трусаў.	

Іспанка праз інтэрнэт вывучыла беларускую як родную і арганізавала курсы ва ўніверсітэце Гранады

Студэнтка Анхэла Эспіноса з Малагі ніколі не была ў Беларусі, вывучыла мову па падручніках у інтэрнэце і чакае выдання кнігі беларускіх вершаў "Раяль ля мора". А ва ўніверсітэце Гранады арганізавала курсы "Мова Нанова" для трох іспанскіх студэнтак.

Анхэла вядзе блог пад назвай "Іншаземка, якая піша па-беларуску".

Анхэла так вольна і правільна гаворыць па-беларуску, як не можа большасць выпускнікоў беларускіх школ. Гэтага яна дамаглася ўсяго за два апошнія гады.

Пачала вывучаць самастойна ўдома з падручнікамі, з кнігамі, - распавядае яна. - Спачатку ўвогуле ні з кім не размаўляла. Што праўда, вельмі шмат чытала. Я вельмі ўсцешаная, што адносна добра атрымалася і што магу з вамі сёння размаўляць.

Беларускую мову Анхэла пачула ў 15 гадоў, калі трапіла ў ЗША, выйграўшы дзяржаўную стыпендыю.

Паехала туды на месці, там былі студэнты з розных краінаў. Я ўпершыню пачула славянскія мовы. Да свайго сораму цяпер, я не ведала, дзе беларуская мова, а дзе ўкраінская, - усміхаецца Анхэла. - Там я зацікавілася мовамі і потым падтрымлівала кантакт з гэтымі людзьмі. Паступіла на славянскую філалогію ва ўніверсітэт у Гранадзе. Вывучала першую мову расейскую і польскую як другую.

Па якіх дакладна падручніках удалося так выдатна засвоіць мову, Анхэла не згадае - карысталася ўсім, што было ў сечыве. Але асабліва дапамагала чытанне і размовы з беларускамоўнымі сябрамі ў сацыяльных сетках.

Вядома, чытала класікаў: Купалу, канешне, Багдановіча, Цётку, Ларысу Геніюш, Барычэўскага. Сучаснай літаратурай цікаўлюся, асабліва паэтамі. Амаль усё чытала Рыгора Барадуліна, - кажа Анхэла.

Цяпер у дзяўчыны вакацыі перад перездам у Варшаву, дзе яна будзе вучыць беларускую філалогію ў магістратуры. Часу на чытанне і любімыя заняткі хапае.

Я вельмі шмат чытаю. Мой тыповы дзень - гэта я чытаю, хаджу на пляж, потым яшчэ чытаю, нешта перакладаю, - распавядае Анхэла. - Цяпер чытаю і перакладаю на іспанскую мову апаэзію Міхася Стральцова.

Я пішу вершы з шасці гадоў
"Такая дзяўчына, як ты,

Павінная адназначна заўжды ўсміхацца, Бо грэх не карыстацца прыгажосцю. Чаго ты плачаш? Ну?"

Такія вершы піша Анхэла па-беларуску. А першыя вершы напісала ў шэсць гадоў. Публікуеца ў іспанскіх выданнях. Піша па-ангельску, па-французску і нават па-ўкраінску.

- Па-беларуску ўжо больш за год пішу. У мяне літаральна днямі выходзіць зборнік арыгінальных вершаў па-

ці не размаўляць па-беларуску - такое пытанне дагэтуль стаіць перад самімі беларусамі. Але не перад Анхэлай.

- Беларуская мова мне шмат ужо ў чым дапамагла, - кажа дзяўчына-філолаг. - Дзякуючы ёй я разумею на шмат лепі іншыя славянскія мовы. Нават якія вывучала нефармальна. Гэта надзвычайна багатая мова. Вельмі цэнтральная мова сярод славянскіх. І дае магчымасць вельмі добра зразумець славянскую лінгвістыку.

Як прыклад, Анхэла

беларуску "Раяль ля мора", - апавядае Анхэла. - У выдавецтве "Логвінаў". Я вельмі чакаю. Гэта мой першы зборнік беларускамоўных вершаў. Вершы, якія ў кнізе, я напісала ўжо ў мінулым годзе. Цяпер у мяне ўжо гатовы новы зборнік.

Пра нашу краіну Анхэла марыць ужо даўно і моцна спадзяецца, што калі ў верасні пераедзе ў магістратуру ў Варшаву, то трапіць адтуль да нас будзе лягчэй.

Пра тое, якая Беларусь, Анхэла шмат чытае, але ўяўляць сабе краіну сваёй мары не наважваецца, пакуль не пабачыць на свае вочы.

- Я ведаю, што Беларусь не такая, як у літаратуры. У мяне там добрыя сябры і знаёмыя, яны распавядаюць, - кажа яна. - Таму ў мяне ў галаве карціна, спадзяюся, не вельмі далёкая ад праўды. Прыехаць у Беларусь - гэта мара. Яшчэ не магу дакладна сказаць, як я яе ўяўляю. Я не вельмі хачу ўяўляць і ствараць у галаве карціну, пакуль я не пабачу. Каб паўнаважна ўспрымаць як ёсць, калі нарэшце прыеду.

Іспанцы пра Беларусь ведаюць мала, - пацвярджае Анхэла.

- У Малазе гуляе футбаліст ваш Ягор Філіпенка, - смяецца яна. - Насамрэч практычна нічога не вядома. Часам бывае, што ёсць нейкая навіна пра Беларусь. Альбо пра спорт, альбо пра палітыку. Пра палітыку, на жаль, нічога добрага не кажучы. Пра спорт - па-рознаму. А так іспанцы не вельмі часта думаюць пра Беларусь. Гэта далёкая краіна, і іспанцы не вельмі маюць яе на ўвазе.

Вучыць ці не вучыць беларускую мову, размаўляць

распавядае, што сёлета вучыла балгарскую, і з веданнем беларускай гэта далоса ў разы лягчэй.

- Я нават арганізавала ў гэтым годзе курсы "Мова нанова" ў Гранадзе. Да мяне тры чалавекі хадзілі на заняткі, - шчыра хваліцца Анхэла. - Гэта годна для Іспаніі! Я вывучала славянскія мовы. У групе польскай мовы я была адна. У групе балгарскай мовы было два чалавекі - я і яшчэ адна студэнтка. У групе расейскай мовы - дзевяць. А ў мяне на беларускай - тры!

Менавіта Анхэлу мы папрасілі адказаць на пытанне, навошта вучыць беларускую мову.

- Я лічу, што трэба. Разумею, што прагматычна, напэўна, можна абыйсціся. Але навошта? Я нават кажу не "навошта вучыць?", а "чаму НЕ вучыць?" - пытаецца Анхэла. - Гэта асноўная частка беларускай культуры, асноўная частка беларускай асобы. Я сама раней не ведала беларускую мову, але вельмі любіла Беларусь і беларускую культуру. А калі я атрымала прэмію "Беларусь у фокусе", паехала ў Варшаву, пазнаёмілася з беларускімі журналістамі і рознымі людзьмі, я зразумела адразу, што каб зразумець беларускую культуру, гісторыю Беларусі, зразумець, што адбываецца ў Беларусі, трэмінова трэба ведаць беларускую мову. Я пачала вучыць, і для мяне гэта было вядома. Для мяне гэта факт!

- Трэба дыхаць, таму што памрэш, калі не дыхаць. Трэба ведаць беларускую мову, калі хочаш жыць у беларускай культуры, - кажа іспанка Анхэла.

Аляксандра Дынько, Радзь Свабода

Прозвішчы Беларусі. Частка III. Найменні знакамітых людзей (паводле беларускага друку)

Абламейка (Сяргей А.) - вытвор з фармантам **-ейка** ад антрапоніма *Аблам* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Абламейка*. ФП: *аблам* ('футра, шкура з ворсам') - *Аблам* (мянушка, затым прозвішча) - *Абламейка*.

Агінскі (Міхал Клеафас А.) - вытвор з фармантам **-скі** ад тапоніма *Агінава* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Агінскі*. ФП: *агінава* ('жонка названай асобы': *Агінска* (польская пісьменніца з першасным дзявоцым прозвішчам *Паўлоўска*). Падчас замужжа (прозвішча мужа *Арэх*) набыла найменне *Арэхка* (*Арэхка*); у польскім гучанні *Агінска* (*Orzeszko*). На помніку у г. Гродна перша-на была напісана *Eliza Orzeszko*, потым змянілі: *Elizie Orzeszkowej*.

Ажэшка (Элаіза А.) - вытвор з фармантам **-ка** ад антрапоніма *Ажэх* і значэннем 'жонка названай асобы': *Ажэшка* (*х/ш*)-ка. Польская пісьменніца з першасным дзявоцым прозвішчам *Паўлоўска*. Падчас замужжа (прозвішча мужа *Арэх*) набыла найменне *Арэхка* (*Арэхка*); у польскім гучанні *Ажэшка* (*Orzeszko*). На помніку у г. Гродна перша-на была напісана *Eliza Orzeszko*, потым змянілі: *Elizie Orzeszkowej*.

Альхімовіч (Казімір А., Гіцыянт А.) - вытвор з фармантам бацькаймайна **-овіч** ад антрапоніма *Альхім* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Альхім-овіч*. ФП: *Ефимий* (імя) - *Альхім* (народна-гутарков. форма яго) - *Альхімавіч* - *Альхімовіч*.

Аляксюк (Павел А.) - вытвор з суфіксам **-юк** ад антрапоніма *Алекс* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Аляксюк*. ФП: *Аляксей* (імя) - *Алекса* (народна-гутарков. форма яго) - *Алексыявіч* - *Аляксюк*.

Амяльчук (Марына А.) - вытвор з суфіксам **-чук** ад антрапоніма *Амялян/Амелька* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Амельчук/Амяльч-чук*. ФП: *Емяльян* (імя) - *Амяльян/Амелька* - *Амяльчук*. Або: *Амеля* (жан. імя) - *Амельчук/Амяльчук*.

Ананцэвіч (Ігнат А.) - вытвор з суфіксам бацькаймайна **-эвіч** ад антрапоніма *Ананька* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Ананцэвіч*. ФП: *Ананій* (імя) - *Ананька* (нар.-гут. форма) - *Ананькевіч* - *Ананцэвіч*.

Арда (Вячаслаў А.) - семантычны вытвор ад апелятыва *арда* 'татарскае войска', 'саюз плямёнаў', 'дзяржава ў старажытных усходніх народаў' і інш.; рас. і ўкр. *орда* < цюрк. *ordu* 'лагер, стан войска, рэзідэнцыя хана'. (*Этымалагічны слоўнік беларускай мовы*. 1978. Т. 1. с. 146-147).

Ардынская (Людміла А.) - вытвор з фармантам **-ынская** ад тапоніма *Арда* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Ардынская*. ФП: *арда* (гл. вышэй) - *Арда* (мянушка) - *Арда* (прозвішча) - *Ардын* ('нашчадак арды, вытвор з суфіксам **-ын**) - *Ардыны* (тапонім з прозвішчам *Ардын*) - *Ардынская*.

Арэхва (Мікалай А.) - гутарков. форма ад канан. *Арефа* набыла ролю прозві-

шча. **Асіпчук** (Марына А.) - вытвор з акцэнтаваным суфіксам **-чук** ад антрапоніма *Восіп* (*Асін*) і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Восіп-чук* - *Асіпчук*. ФП: *Восіп* (імя сучаснае нарматыўнае) - *Восіпчук/Асіпчук*.

Багамаз (Ірына Б.) - семантычны вытвор ад апелятыва *багамаз* (разм., састар.) 'ікананісец'.

Багамазава (Ірына Б.) - вытвор з фармантам **-ава** ад антрапоніма *Багамаз* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Багамазава*.

Багун (Іван Б.) - семантычны вытвор ад апелятыва *багун* 'балотная вечназялёная расліна сямейства верасовых з рэзкім адурмаваным пахам'.

Бартосік (Іван Б.) - вытвор з суфіксам **-ік** ад антрапоніма *Барто* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Бартосік*. ФП: *Бартоломей* (катал. імя) - *Барто* (народна-гут. форма яго) - *Барто* (мянушка, затым прозвішча) - *Бартосік*.

Басюк (Іван Б.) - вытвор з суфіксам **-юк** ад антрапоніма *Бас* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Басюк*. ФП: *бас* (апелятыў з значэннем 'самы нізкі мужчынскі голас', а таксама 'спявак з такім голасам', 'духавы або струнны інструмент нізкага рэгістра') - *Бас* (мянушка, затым прозвішча) - *Басюк*.

Бахматовіч (Казімір Б.) - вытвор з акцэнтаваным суфіксам **-овіч** ад антрапоніма *Бахмат* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Бахмат-овіч*. ФП: *бахмат* ('татарскі маларольны конь') - *Бахмат* (мянушка, затым прозвішча) - *Бахматовіч*.

Баяровіч (Мар'ян Б.) - вытвор з акцэнтаваным суфіксам **-овіч** ад антрапоніма *Баяр* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Баяр-овіч*. ФП: *баярын/баяр* ('буіны землёўладальнік, які належыў да вышэйшых слаўных грамадстваў') - *Баяр* (мянушка, затым прозвішча) - *Баяровіч*.

Бібіла (Юлія Б., Валянцін Б.) - семантычны вытвор ад апелятыва *бібіла* 'той, хто бібікае (бі-бі-бі) - сігналіць на машыне'.

Валадось (Аркадзь В.) - народна-гутарков. форма (з фінальна-**-ось/-сь**) ад *Валадзімір* набыла ролю прозвішча.

Валан (Андрэй В.) - семантычны вытвор ад апелятыва *валан* 'прышыўная палоска лёгкай тканіны ў выглядзе фальбаны або брыжоў на сукенцы, бялізне', а таксама 'спецыяльны шарык у бадмінтоне'. Або вытвор ад *валаць* 'зваць, клікаць': *Вал-ан* 'той, хто кліча, заклікае'.

Валынчык (Ігар В.) - вытвор з суфіксам **-чык** ад антрапоніма *Валынка* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Валынчык*. ФП: *валынка* ('духавы народны музычны інструмент, зроблены з трубак,

устаўленых у скуру мяшок; дуда') - *Валынка* (мянушка) - *Валынка* (прозвішча) - *Валынчык*. Або: пераробленае ад апелятыва *валынчык* ('музыкант, які іграе на валынцы') з заменай суфікса **-чык** на **-чык** для адмежавання ад апелятыва.

Варава (Уладзімір В.) - магчымы варыянт ад даўнейшага імя *Варнава* (М. Бірыла), бытуе і сярод украінцаў.

Варатнікова (Аксана В.) - форма прыметніка з фармантам **-ова** ад антрапоніма *Варатнік* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Варатнікова*. ФП: *варатнік* (старабелар. *воротник* 'брамнік'; *ворот(ы)-ник*) - *Варатнік* (мянушка, затым прозвішча) - *Варатнікова*.

Вараціла (Міхал В.) - семантычны вытвор ад апелятыва *вараціла* 'чалавек, які варочае вялікімі справамі', 'дзяло'.

Варацільскі (Віктар В.) - вытвор з фармантам **-скі** ад тапоніма *Вараціль* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Варацільскі*. ФП: рас. *воронило* ('хто варушыць, чапае тое, да чаго ён не мае справы') - *Вараціль* (мянушка, затым прозвішча) - *Варацільскі*.

Васюк (Уладзімір В.) - размоўная форма *Васька* (кананічнае ад *Васіль*) набыла ролю прозвішча (шляхам акцэнтавання фінальнага галоснага **-а-о**) - *Васька-Васюк*.

Васюк (Генадзь В.) - вытвор з суфіксам **-юк** ад антрапоніма *Вася* (*Вась*) і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Васюк*. ФП: *Васіль* - *Вася/Вась* - *Васюк*.

Вашкевіч (Аляксандр В.) - вытвор з акцэнтаваным суфіксам **-евіч** ад антрапоніма *Вашко* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Вашк-евіч*. ФП: *Іван* (імя) - *Іванш* - *Вашко-Вашкевіч*.

Вашко (Лявон В.) - народна-гутарков. форма ад *Іван* (гл. *Вашкевіч*) набыла ролю прозвішча.

Венгрыновіч (Валерыя В.) - вытвор з акцэнтаваным суфіксам бацькаймайна **-овіч** ад антрапоніма *Венгрын* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Венгрын-овіч*. Утваральнае слова - семантычны вытвор ад *венгрын* (мн. *венгры*) 'народ, які складае асноўнае насельніцтва Венгрыі' (з суфіксам адзінкаваасці **-ын** (*венгрын*)). Або ад апелятыва *венгрын* ('той, хто кастрыруе самцоў жывёл. - *Слоўнік народнай мовы Зэльвеншчыны*).

Вербава (Хрысціна В.) - вытвор з фармантам **-ава** ад антрапоніма *Вярба/Верба* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Вербава*. ФП: *вярба* ('дрэвавая і кустовая расліна сямейства вярбовых з разложымымі гнуткімі галінамі і вузкім лісцем') - *Вярба* (мянушка, затым прозвішча) - *Вер-*

бава. **Вільчко** (Яўген В.) - вытвор з фармантам **-ко** ад антрапоніма *Вільк* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Вільчка* (*к/ч*-ко. ФП: *вільк* (польск. *wilk* 'воўк') - *Вільк* (мянушка, затым прозвішча) - *Вільчко*.

Гавін (Тадэвуш Г.) - вытвор з суфіксам **-ін** ад антрапоніма *Гава* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Гавін*. ФП: *гавя* (укр. 'варона', польск. *gawa* 'казка') - *Гава* (мянушка, затым прозвішча) - *Гавін*.

Гагалінскі (Андрэй) - адтапанічнае ўтварэнне з фармантам **-інскі** ад *Гогалі* і семантыкай 'народзінец ці жыхар названай мясцовасці, паселішча': *Гагалі-інскі*. ФП: *гогаль* ('вадаплаўная птушка падсямейства качыных') - *Гогаль* (мянушка, затым прозвішча) - *Гогалі* (пасяленне) - *Гагалінскі*.

Гарбаценка (Ніна Г.) - вытвор з фармантам **-енка** ад антрапоніма *Гарбата* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Гарбаценка*. ФП: *гарбата* ('які мае горб - ненармальную пукатасць на спіне або на грудзях чалавека') - *Гарбаты* (мянушка) - *Гарбаты* (прозвішча) - *Гарбаценка*.

Гасціловіч (Іван Г.) - вытвор з акцэнтаваным суфіксам бацькаймайна **-овіч** ад антрапоніма *Гасціла* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Гасціловіч*. ФП: *гасціць* ('жыць у каго-небудзь на станавішчы гасця') - *гасціла* ('той, хто гасціць, гасціць') фармант **-іла**) - *Гасціла* (мянушка, затым прозвішча) - *Гасціловіч* - *Гасціловіч*.

Гільдзюк (Юры Г.) - семантычны вытвор ад апелятыва *гільдзюк* 'сябра *гільды*, аб'яднання купцоў або рамеснікаў' (у сярэднявечнай Еўропе < ням. *Gilde* 'аб'яднанне').

Глякоўскі (Станіслаў Г.) - вытвор з фармантам **-оўскі** ад тапоніма *Гляк* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Гляк-оўскі*. Або як шляхетная форма ад *Гляк* - *Глякоўскі*.

Граблеўскі (Станіслаў Г.) - вытвор з фармантам **-еўскі** ад тапоніма *Грабля/Грэбля* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Граблеўскі*. Або ад *Граблева* - *Граблеўскі*.

Грушнік (Фёдар Г.) - семантычны вытвор ад апелятыва *грушнік* 'зараснік *груш*', а таксама 'аматар *груш*' (*грушнік*).

Грушэўская (Жана Г.) - вытвор з фармантам **-эўская** ад тапоніма *Груша/Грушаўка* і значэннем 'жыхар, народзінец названай мясцовасці, паселішча': *Грушэўская*. ФП: *груша* ('фруктавае дрэва сямейства ружакветных з сакавітымі плодамі ў форме акруглага конуса, а таксама плод гэтага дрэва') - *Груша* (мянушка, затым прозвішча) - *Грушы* ('паселішча, дзе жывуць асобы з прозвішчам *Груша*') - *Грушэўская*.

Або ад *Грушаўка* ('мясціна з грушавым садамі') - *Грушаўская* - *Грушэўская* (з адценнем шляхетнасці).

Грынявіцкі (Ігнат Г.) - вытвор з фармантам **-цкі (-скі)** ад тапоніма *Грынявічы/Грынявічы* і значэннем 'народзінец, жыхар названага паселішча': *Грынявіцкі* (*ч/ц*)-кі. ФП: *Грынь* (ад канан. імя *Грыгорый*) - *Грынявіч* (бацькаймайнае) - *Грынявічы* (тапонім з прозвішчамі *Грынявіч*) - *Грынявіцкі*.

Даўжэнка (Андрэй Д.) - вытвор з фармантам **-энка** ад антрапоніма *Даўжэ* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Даўжэ-энка*. ФП: *даўжэ* ('працяглы ў часе, прасторы', а таксама 'высокі, тонкі' (пра чалавека) - *Даўжэ* (мянушка, затым прозвішча) *Даўжэнка*.

Дзіўніч (Уладзімір Дз.) - вытвор з суфіксам бацькаймайна **-іч** ад антрапоніма *Дзіўні* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Дзіўніч*. ФП: *дзіва* ('тое, што выклікала здзіўленне, цуд') - *дзіўні* ('з уласціваасці *дзіва*') - *Дзіўні* ('мянушка чалавека з незвычайнымі схільнасцямі, звычкамі, поглядамі, арыгіналі') - *Дзіўні* (прозвішча) - *Дзіўніч*.

Дзягцяра (Маргарыта Дз.) - семантычны вытвор ад апелятыва *дзягцяра* 'той, хто гоіць або прадае *дзёгаць*' (*дзёгаць* - *дзягця-яр*).

Дзійкун (Ларыса Дз.) - семантычны вытвор ад апелятыва *дзійкун* - (утварэння з суфіксам **-ун** ад *дзейкаць* 'пускаць плёткі, абгаворваць') 'пляткар', 'абгаворнік'.

Дзямкоўскі (Здзіслаў Дз.) - вытвор з фармантам **-оўскі** ад тапоніма *Дзямкі/Дзямкі* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Дзямкоўскі*. ФП: *Дзямян* (імя) - *Дзямко* (нар.-гут. імя) - *Дзямкі* (тапонім) - *Дзямкоўскі*.

Дзятко (Дзмітрый Дз.) - семантычны вытвор ад апелятыва *дзятко* (польск. *dzietko* 'дзетка, дзіця') або ад *дзетка* (разм.) 'дзіця' (звычайна ў звароце). ФП: *дзіця* - *дзетка* - *Дзетка* (мянушка) - *Дзетка* (прозвішча) - *Дзятко* (для адмежавання ад апелятыва).

Дранко (Аляксей Д.) - семантычны вытвор ад апелятыва *дранко* 'той, хто *дранаецца*, дзярэцца'.

Дробышава (Наталля Д.) - вытвор з фармантам **-ава** ад антрапоніма *Дробыш* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Дробышава*. ФП: *дروبшы* ('барабаншчык': падручны гістарычны слоўнік субстантыўнай лексікі. Мінск, 2013) - *Дробыш* (мянушка, затым прозвішча) - *Дробышава*.

Дударай (Уладзіслаў Д.) - форма прыметніка з прыналежным суфіксам **-ай** ад антрапоніма *Дудар* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Дударай*. ФП: *дуда* ('народны духавы музычны інструмент з дзвюх і больш трубак, устаўленых у скуру мяшок або пу-

хір, які надзімаецца праз трубку; выльнка') - *дудар* ('музыкант, які іграе на дудзе') - *Дудар* (мянушка) - *Дудар* (прозвішча) - *Дударай*.

Еўтушэнка (Яўгеній Е.) - вытвор з фармантам **-энка** ад антрапоніма *Еўтух* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Еўтушэнка* (*х/ш*)-энка. ФП: *Евтухий* (імя) - *Еўтух* - *Еўтушэнка*.

Жадобін (Лявон Ж.) - прыметнік з прыналежным суфіксам **-ін** ад *Жадоба* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Жадобін*. ФП: *жадобаць* ('прагна хачець') - *жадоба* ('прагнасць') - *Жадоба* (мянушка) - *Жадоба* (прозвішча) - *Жадобін*.

Журавенкін (Аляксандр Ж.) - прыметнікавая форма з прыналежным суфіксам **-ін** ад антрапоніма *Журавенка* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Журавенкін*. ФП: *жураў* ('тое, што і журавель') - *Жураў* (мянушка) - *Жураў* (прозвішча) - *Журавенка* (вытвор з фармантам **-енка** і значэннем 'нашчадак названай асобы') - *Журавенкін*.

Кабылкоўскі (Святлана К.) - вытвор з акцэнтаваным суфіксам бацькаймайна **-овіч** ад антрапоніма *Кабылка* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Кабылкоўскі*. ФП: *кабылка* (пам.-ласк. ад *кабыла* 'самка каня', а таксама 'дэталі у кроснах', 'дэталі у струнных інструментах', 'грыб таўстуха'). *Кабылка* (мянушка, затым прозвішча) - *Кабылкоўскі*.

Кавалеўскі (Іван К.) - вытвор фармантам **-еўскі** ад тапоніма *Каваль* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Кавалеўскі*. У католікаў і прэстыжная форма *Кавальскі* (з фармантам **-скі**: *Коваль* - *Ковальскі*).

Кажадуб (Іван К.) - семантычны вытвор ад апелятыва *кажадуб* 'той, хто дубіць скуру (*кожу*) пры яе вырабе', утварэнне ад *кожа* і *дубіць* (*кожа-дуб*); параўнаем з *кажамяка* 'майстар, які вырабляе сырамятныя скуркі'.

Казько (Віктар К.) - народна-гутарков. форма з фармантам **-ко** ад кананічнага *Казімір* (*Казэ* - *Казя* - *Казька* - *Казько*) набыла функцыю прозвішча.

Казякоўскі (Ігар К.) - вытвор з фармантам **-оўскі** ад тапоніма *Казякі* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Казякоўскі*. ФП: *казякі* ('агульная назва грыбоў') - *Слоўнік народнай мовы Зэльвеншчыны*) - *Казякі* (тапонім-паселішча з прозвішчам *Казякі*) - *Казякоўскі*.

Каладзеі (Ягор К.) - семантычны вытвор ад апелятыва *каладзеі* 'калеснік' (*кола дзясць* - 'рабіць калёсы (*колы*)). (*Працяг у наст. нумары.*)

Як беларусізаваць рэальны сектар эканомікі?

Змагаючыся за беларускую мову ў сферы адукацыі і культуры беларуская грамадскасць у апошнія гады вельмі мала ўвагі ўдзяляе сітуацыі з беларускай мовай у рэальнай сферы эканомікі. Эпізадычна праца з банкамі одала пэўны плён, некаторыя прадпрыемствы самі ўжываюць беларускую мову ў рэкламе і маркіроўцы прадукцыі, але гэта абсалютная меншасць. Старшыня Лідскай арганізацыі ТБМ Лявон Анацка звярнуўся на пытанні ўжывання беларускай мовы на шэраг лідскіх прадпрыемстваў і атрымаў адказы.

Адрывае акцыянернае таварыства «Лідаграпрамаш»
 Открытое акционерное общество «Лідаграпрамаш»

Рэспубліка Беларусь
 вул. Ігнатова, 52, 231300, г. Ліда, Гродзенская обл.
 Тэл.: (0154) 52-27-69, факс: (0154) 52-24-54.
 Факс: (0154) 52-02-56.
 E-mail: webmaster@lidaagro.by, http://www.lidaagro.by
 Рэч. № 3012266401015 ад 02.08.2012 г. Ліда
 ААТ «Белінвестбанк» г. Ліда, вул. Міхалюка, 39
 МФО 153001739, УНП 590586728, ОКПО 29217364

Рэспубліка Беларусь
 вул. Ігнатова, 52, 231300, г. Ліда, Гродзенская обл.
 Тэл.: (0154) 52-27-69, факс: (0154) 52-02-56.
 E-mail: webmaster@lidaagro.by, http://www.lidaagro.by
 Рэч. № 3012266401015 ад 02.08.2012 г. Ліда
 ААТ «Белінвестбанк» г. Ліда, вул. Міхалюка, 39
 МФО 153001739, УНП 590586728, ОКПО 29217364

14.07.2015 № 09-09/1371
 на № _____ ад _____ г.р-ну Анацка Леаніду Яўгенавічу,
 вул. Хімгарадок, д. 3, кв. 7,
 231300, г. Ліда

Паважаны Леанід Яўгенавіч!

На Вашу прапанову ад 30 чэрвеня 2015 г., унесенную ў кнігу заўваг і прапановаў ААТ "Лідаграпрамаш" адказваем, што рэкламныя праспекты на прадукцыю, якую вырабляе наша таварыства, складзены на рускай і англійскай мовах. Гэта на дадзены момант адпавядае патрэбам рынку прадаж сельскагаспадарчай тэхнікі, амаль 70 працэнтаў якой рэалізуецца на тэрыторыі Расійскай Федэрацыі, краін блізкага і дальняга замежжа.

Згодна з гэтымі абставінамі і з вымогамі стандарту СТБ 180 9001 маркіраванне прадукцыі і запасных частак да яе праводзіцца таксама на рускай і замежнай мовах.

Кіраўніцтва ўважліва вывучыць Вашу прапанову аб пашырэнні ўжывання беларускай мовы ў рэкламаванні і маркіраванні прадукцыі таварыства і прыме меры па яе выкарыстанні з улікам маркетынговых даследаванняў, рынкаў збыту і эканамічнай эфектыўнасці для нашага таварыства.

З павагай
 Дырэктар ААТ Ч.М. Якубашка.

Гродзенскае рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства электраэнергетыкі «ГРОДЗЕНЭРГ»
 Філіял
 ЛІДСКІЯ ЭЛЕКТРЫЧНЫЯ СЕТКІ
 РУП «Гродзенэнерг»
 вул. Ігнатова, 45, 231300, г. Ліда, Гродзенская обл.
 тэл. (0154) 52-39-59, факс (0154) 52-03-29
 р/с №30121401810101974 у адкрытым банківскім паслугі № 401 ААТ «БЕЛІНВЕСТБАНК», код 309
 УНП 590036456, ААТ «БЕЛІНВЕСТБАНК» код 309
 E-mail: info@lidskoepivo.by

Гродзенскае рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства электраэнергетыкі «ГРОДЗЕНЭРГ»
 Філіял
 ЛІДСКІЯ ЭЛЕКТРЫЧНЫЯ СЕТКІ
 РУП «Гродзенэнерг»
 вул. Ігнатова, 45, 231300, г. Ліда, Гродзенская обл.
 тэл. (0154) 52-39-59, факс (0154) 52-03-29
 р/с №30121401810101974 у адкрытым банківскім паслугі № 401 ААТ «БЕЛІНВЕСТБАНК», код 309
 УНП 590036456, ААТ «БЕЛІНВЕСТБАНК» код 309
 E-mail: info@lidskoepivo.by

08.07.15г. № А-1
 на № _____ ад _____ Анацка Леаніду Яўгенавічу,
 вул. Хімгарадок, д. 3, кв. 7,
 г. Ліда, 231300

Паважаны Леанід Яўгенавіч!

Па сутнасці звароту, занесенага Вамі 30 чэрвеня 2015 года ў кнігу заўваг і прапановаў Лідскіх электрычных сетак, растлумачваю наступнае:

У адпаведнасці з артыкулам 17 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь дзяржаўнымі мовамі Рэспублікі Беларусь з'яўляюцца беларуская і руская мовы.

Ужыванне як беларускай, так і рускай моў у філіяле арганізавана згодна патрабаванняў нарматыўных дакументаў Рэспублікі Беларусь.

Усе кіраўнікі, іншыя работнікі прадпрыемства валодаюць беларускай мовай у аб'ёме, неабходным для выканання імі сваіх службовых абавязкаў.

Звароты, якія падаюцца грамадзянамі на беларускай мове прымаюцца і разглядаюцца ў адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам. Адказы на звароты афармляюцца на мове звароту. Тэксты на пячатках, штампях, фармулярах, афіцыйных бланках выконваюцца як на беларускай, так і на рускай мовах.

Што датычыцца тэхнічнай дакументацыі (інструкцый, палажэнняў і інш.), то большасць з іх, на жаль, рыхтуецца на рускай мове, што ўвогуле не супярэчыць патрабаванням Закона Рэспублікі Беларусь ад 26 студзеня 1990 года "Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь" (з улікам змяненняў і дапаўненняў ад 13.07.1998 N187-3, ад 22.12.2005 N76-3, ад 10.05.2007 N225-3, ад 09.11.2009 N51-3, ад 16.11.2010 N190-3, ад 03.07.2011 N278-3, ад 10.07.2012 N426-3, ад 03.01.2013 N15-3). Аднак, пры наяўнасці такой магчымасці, філіялам набываюцца выданыя нарматыўныя дакументаў, апублікаваныя на беларускай мове.

Прынятае па сутнасці звароту рашэнне Вы можаце абскардзіць у нашу вышэйстаячую арганізацыю Гродзенскае рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства электраэнергетыкі "Гроднаэнерга", якое знаходзіцца ў г. Гродна, пр-т Касманаўтаў, д. 64, генеральны дырэктар: Шацэрнік Уладзімір Уладзіміравіч. Тэлефон для запісу на асабісты прыём (80152) 79-23-59.

Дырэктар Лідскіх ЭС В.С. Жук.

Беларускі прадпрыемства электраэнергетыкі «ЛІДАГРАПРАМАШ»
 АДРЫВАЕ АКЦЫЯНЕРНАЕ ТАВАРЫСТВА «ЛАКАФАРБА» Г. ЛІДА
 вул. Ігнатова, 71, 231300, г. Ліда, Гродзенская обл.
 Тэл.: (0154) 52-27-69, факс: (0154) 52-02-56.
 E-mail: info@lidaagro.by

Беларускі прадпрыемства электраэнергетыкі «ЛІДАГРАПРАМАШ»
 ОТКРЫТОЕ АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО «ЛАКАФАРБА» Г. ЛІДА
 ул. Игнатова, 71, 231300, г. Лиды, Гродненская обл.
 Тел.: (0154) 52-27-69, факс: (0154) 52-02-56.
 E-mail: info@lidaagro.by

10.07.2015 № 10295
 на № _____ ад _____ Анацка Л.Я.,
 вул. Хімгарадок, д. 3, кв. 7,
 231300, г. Ліда

Аб рэкламаванні і маркіраванні прадукцыі

Паважаны Леанід Яўгенавіч!
 На Ваш зварот ад 30 чэрвеня 2015 г. паведамляем наступнае.

У адпаведнасці з Законам Рэспублікі Беларусь "Аб рэкламе" на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь рэклама распаўсюджваецца на беларускай альбо рускай мовах. У сваю чаргу Законам Рэспублікі Беларусь "Аб ахове правоў спажываўцоў" прадугледжана, што інфармацыя аб таварах даводзіцца да ведама спажываўца на беларускай альбо рускай мовах. Такім чынам, у дзесяціх ААТ "Лакафарба", г. Ліда пры рэкламаванні і маркіраванні прадукцыі прадпрыемства на рускай мове адсутнічаюць парушэнні дзеючага заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

Што датычыцца выкарыстання беларускай мовы у далейшым, то даннае пытанне можа быць разгледжана ў будучым, аднак на дадзены момант важкіх падстаў для змянення існуючага парадку ў рэкламаванні і маркіраванні прадукцыі прадпрыемства няма.

Дырэктар А.В. Сойка.

Белінвестбанк
 АДРЫВАЕ АКЦЫЯНЕРНАЕ ТАВАРЫСТВА
 Центр банківскіх паслуг №228
 ААТ «Белінвестбанк» г. Ліда
 вул. Міхалюка, 39, 231300, г. Ліда
 Тэл.: (0154) 53-19-29, факс: (0154) 53-29-69.
 E-mail: kasr.228@belinvestbank.by, www.belinvestbank.by

Белинвестбанк
 ОТКРЫТОЕ АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО
 Центр банковских услуг №228
 ААТ «Белінвестбанк» г. Ліда
 ул. Михалюка, 39, 231300, г. Лиды
 Тел.: (0154) 53-19-29, факс: (0154) 53-29-69.
 E-mail: kasr.228@belinvestbank.by, www.belinvestbank.by

10.07.2015 № 55-03-45/
 на № _____ ад _____ Анацка Л.Я.,
 вул. Хімгарадок, д. 3, кв. 7,
 231300, г. Ліда

Паважаны Леанід Яўгенавіч!
 Цэнтр банківскіх паслуг № 228 ААТ "Белінвестбанк" г. Ліда (далей - Банк) разгледзеў Ваш зварот, які быў зарэгістраваны за № А-6 ад 30 чэрвеня 2015 года ў кнізе заўваг і прапановаў, і па сутнасці выказаных Вамі пытанняў паведамляем наступнае.

У перыяд з верасня 2009 года па цяперашні час Вы з'яўляецеся кліентам нашага Банка як трымальнік банківскай плацежнай карткі і размяшчаеце часова свабодны грашовы сродкі ў ўклад (дэпазіт), у сувязі з чым, выказваем Вам падзяку за аказаны давер, працяглае і неперарывнае супрацоўніцтва.

На жаль, вымушаны констатаваць, што на дадзены момант не прадстаўляецца магчымым здзяйсніць набор супрацоўнікаў, якія ў дасканаласці валодаюць беларускай мовай.

На самай справе, згодна з законам Рэспублікі Беларусь ад 26 студзеня 1990 N 3094-XI "Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь": "Рэспубліка Беларусь забяспечвае ўсебаковае развіццё і функцыянаванне беларускай і рускай моў ва ўсіх сферах грамадскага жыцця. Грамадзяне маюць права карыстацца нацыянальнай мовай і выбіраць мову зносін." Паколькі ні ў адным нарматыўна-прававым акце Рэспублікі Беларусь не пазначана, што ў банківскай сферы абслугоўванне кліентаў павінна ажыццяўляцца на беларускай мове, то ААТ "Белінвестбанк" выбіраў іншую дзяржаўную мову - рускую - мовай зносін з кліентамі.

Па пытанні выкарыстання на плацежнай картцы імя і прозвішча трымальніка на беларускай мове інфармуем наступнае: у планах развіцця ААТ "Белінвестбанк" у плацежнай сістэме БЕЛКАРТ прадугледжваецца поўны пераход на мікрапрацэсарныя ко-бэйджавыя карткі БЕЛКАРТ-Maestro па меры вычэрпвання наяўных нарыхтовак карткаў БЕЛКАРТ-СТАНДАРТ з магнітнай паласой. Такім чынам, улічваючы спецыфіку ко-бэйджавыя прадукты БЕЛКАРТ-Maestro і правілы міжнароднай аплатнай сістэмы MasterCard International, друк імя і прозвішча трымальнікаў на іх будзе ажыццяўляцца на англійскай мове.

Звяртаем Вашу ўвагу на тое, што ў цяперашні час у абсталяванні ААТ "Белінвестбанк", а менавіта банкаматах, інфакіёсках кліенту прапановаецца для ўводу інфармацыі на выбар тры мовы: руская, беларуская і англійская. Выбраўшы самастойна зручную для Вас мову ўводу інфармацыі, Вы зможаце атрымаць выліскі, здзейсніць плацеж на выбранай мове.

На маніторах абсталявання размяшчаецца інфармацыя і рэклама на дзвюх мовах.

Выказаныя Вамі пажаданні перасланы ў Дэпартамент работы з насельніцтвам і ў КартЦэнтр.

Выказваем падзяку за праўленую ўвагу да якасці абслугоўвання ў ААТ "Белінвестбанк" і спадзяемся на далейшае плённае супрацоўніцтва. А таксама, у адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам Рэспублікі Беларусь, даводзім да ведама, што адказ на зварот можа быць абскарджаны ў судзе ў парадку, устаноўленым заканадаўствам.

З павагай
 Начальнік цэнтра Д.С. Власаў.

Дзяржаўнае вытворчае аб'яднанне на паўвагі і графіфікацыі «БЕЛАТРАВА»
 ВЫТВОРЧАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА
 УНІТАРНАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА
 «ГРОДНАЭНЭРГА»
 ВЫТВОРЧАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА
 «ЛАКАФАРБА» Г. ЛІДА
 вул. Ігнатова, 52, 231300, г. Ліда, Гродзенская обл.
 Тэл.: (0154) 52-27-69, факс: (0154) 52-02-56.
 E-mail: info@lidaagro.by

Государственное промышленное объединение на паўвагі і графіфікацыі «БЕЛТРАВА»
 ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОЕ ПРЕДПРИЯТИЕ УНИТАРНОЕ ПРЕДПРИЯТИЕ «ГРОДНАЭНЭРГА»
 ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОЕ ПРЕДПРИЯТИЕ «ЛАКАФАРБА» Г. ЛІДА
 ул. Игнатова, 52, 231300, г. Лиды, Гродненская обл.
 Тел.: (0154) 52-27-69, факс: (0154) 52-02-56.
 E-mail: info@lidaagro.by

10.07.2015 № 10295
 на № _____ ад _____ Анацка Л.Я.,
 вул. Хімгарадок, д. 3, кв. 7,
 231300, г. Ліда

Паважаны Леанід Яўгенавіч!
 ВУ "Лідаміжрайгаз" разгледжана Ваша заява ад 30.06.2015 г., у сувязі з чым тлумачым наступнае.

Пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 19.11.2007 г. № 1539 "Аб зацвярджэнні Правіл карыстання газам у быццё" зацверджана на рускай мове форма дагавора на газабеспяечэнне, тэхнічнае абслугоўванне газавога абсталявання і унутрыдамавых сістэм газабеспяечэння і форма тэхнічнага пашпарта на газіфікаваны аб'ект. Унясенне змяненняў у дадзеныя формы ці пераклад іх на беларускую мову не з'яўляецца магчымым, бо не ўваходзіць у кампетэнцыю ВУ "Лідаміжрайгаз".

Калі Вы згодны заключыць вышэйназваную дамову на рускай мове, Вам неабходна звярнуцца у газабеспяечальную арганізацыю ВУ "Лідаміжрайгаз" па адрасе: г. Ліда вул. Качана, д. 56, пам. 1,2 з 08.00 г. да 20.00 г. Пры сабе неабходна мець пашпарт.

Калі Вас не задавальняе дадзены адказ на Ваш зварот, Вы можаце звярнуцца у вышэйстаячую арганізацыю УП "Гроднааблгаз" па адрасе: 230003, г. Гродна, пр-т Касманаўтаў, 60/1.

З павагай
 В.а. дырэктара Я.Э. Эрдман.
 ВУ "Лідаміжрайгаз"

АДРЫВАЕ АКЦЫЯНЕРНАЕ ТАВАРЫСТВА «ЛІДСКАЕ ПІВА»
 Рэспубліка Беларусь, Гродзенская обл.
 г. Ліда, вул. Ігнатова 17
 Тэлефон: (0154) 52-39-59
 Факс: (0154) 52-03-29
 E-mail: info@lidskoepivo.by

Открытое акционерное общество «ЛИДСКОЕ ПИВО»
 Республика Беларусь, Гродненская обл.
 г. Лиды, ул. Игнатова 17
 Тел.: (0154) 52-39-59
 Факс: (0154) 52-03-29
 E-mail: info@lidskoepivo.by

10.07.2015 № 10295
 на № _____ ад _____ Анацка Л.Я.,
 вул. Хімгарадок, д. 3, кв. 7,
 231300, г. Ліда

Паважаны Леанід Яўгенавіч!
 ААТ "Лідскае пива" атрымала і разгледзела Ваш зварот, таксама выражае Вам удзячнасць за цікавасць да нашага прадпрыемства.

Паведамляем Вам наступнае: беларуская мова ў 2014 годзе на прадпрыемстве не выкарыстоўвалася, і не плануецца яе выкарыстанне ў 2015 годзе.

У сваю чаргу адзначаем, што выкарыстанне рускай мовы не супярэчыць дзеючаму заканадаўству Рэспублікі Беларусь.

Так, адпаведна стацыі 17 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, дзяржаўнымі мовамі ў Рэспубліцы Беларусь з'яўляюцца беларуская і руская мовы, а гэта азначае, што існуе свабода ў выбары мовы.

Спраўдны адказ на звартанне ў адпаведнасці з Законам Рэспублікі Беларусь "Аб звартанні грамадзян і юрыдычных асоб" ад 18 ліпеня 2011 г. № 300-3 Вы маеце права абскардзіць у Судзе ў парадку, які ўстаноўлены заканадаўствам.

З павагай
 Генеральны дырэктар А. Мікшыс.
 ААТ "Лідскае пива"
 2 ліпеня 2015 г.

З адказаў вынікае выснова пра вельмі плачэўны стан з беларускай мовай на большасці прадпрыемстваў. І калі многія прадпрыемствы пагаджаюцца з прэтэнзіямі і абяцаюць хоць нешта зрабіць для беларусізацыі, то "Лідскае пива" абсалютна беспалітычна з'яўляе, што "беларуская мова ў 2014 годзе на прадпрыемстве не выкарыстоўвалася, і не плануецца яе выкарыстанне ў 2015 годзе".

У сувязі з гэтым старшыня Лідскай арганізацыі ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны" Лявон Анацка вырашыў скарыстацца з прапановы дырэктара пивавада і падаў заяву ў суд Лідскага раёна па дзвюх прэтэнзіях.

Заява прынятая да разгляду ў судзе, пры гэтым сп. Анацка вымушаны быў заплаціць больш за мільён беларускіх рублёў, якія ён страціць, калі справу праіграе, а праіграць можа, бо ў кнізе скаргаў Лідскага пивавада іншых скаргаў на неўжыванне беларускай мовы няма. Усім у Лідзе ўсяроўна, у тым ліку і сябрам ТБМ. Калі б пратэсты грамадзян насілі масавы характар, была б большая надзея перадаць суд захаваўці Лідскі пивавада да ўжывання беларускай мовы.

Наш кар.

Новае выданне

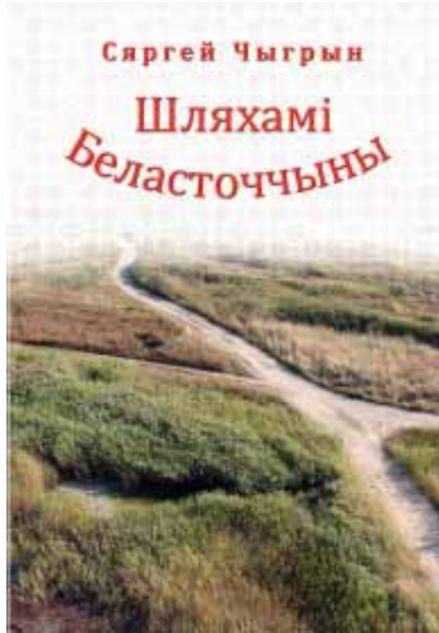
Кніга пра беларускую Беласточчыну

У менскім выдавецтве "Кнігазбор" выйшла з друку кніга Сяргея Чыгрына "Шляхамі Беласточчыны". У сваёй новай кнізе яе аўтар працягвае даследаваць лёсы беларусаў, якія былі родам з Беласточчыны. А таксама жыццёвыя дарогі знакамітых асобаў нашай Бацькаўшчыны, якія ў розны час мелі і маюць сёння дачыненне да Беласточкай зямлі.

Па словах Сяргея Чыгрына, у новай кнізе аўтар распавядае пра невядомыя раней звесткі пра беларусаў, якія былі родам з Беласточчыны, у прыватнасці, пра Уладзіслава Чаржынскага, Анатоля Кунцэвіча, святароў Паўла Лысуху, Пракаповічаў, Мікалая Нядзведскага, грамадскага актывіста Піліпа Кізевіча і многіх іншых беларусаў.

Змешчаны ў кнізе і рэцэнзіі на кнігі беларускіх літаратараў і гісторыкаў, якія жывуць у Польшчы.

Барыс БАЛЬ.

Беларускі гурток у "Зялёным раі"

Беларускі гурток, які што чацвер ладзіць магілёўская суполка ТБМ, 16 ліпеня сабраўся на падворку нашага сябра ўладзіміра Пухоўскага - аднаго з самых паспяхоўных магілёўскіх прадпрыемстваў, гаспадар расліннага гадавальніка "Зялёны рай".

Спадар Уладзімір правёў экскурсію па сваіх уладаннях - прысядзібны ўтульным дворуку, дзе заморскія расліны суседнічаюць са звычайнымі соснамі, што засталіся ад сасновага бору, які быў на гэтым месцы. Таксама гаспадар паказаў свае раслінагадоўчыя абшары і распавёў пра розныя, як звычайныя так і экзатычныя, дэкарэтыўныя расліны, узгадаў гісторыю стварэння свайго экалагічнага бізнесу ды падзяліўся некаторымі сакрэтамі догляду за раслінамі. У "Зялёным раі" кожны ахвочы можа набыць самыя незвычайныя зялёныя аздабленні для свайго зямельнага надзелу альбо дома - ад хатніх кветак да ўжо дарослых дрэваў, ды яшчэ пры гэтым пачытаць што-небудзь па-беларуску на розных прыгожых банерах. Больш за тое, пакупнік нават можа атрымаць зніжку ці падарунак, калі сам

пагаворыць па-беларуску ды перакладзе некалькі слоў на беларускую мову. Ну а паколькі кожны, хто наведваўся ў гасці да гаспадарыні зялёнага раю гэтым вечарам, добра валодае

роднай мовай, то ўсе атрымалі ў падарунак невялічкага зялёнага сябра.

Алесь Сабалеўскі.

Фота аўтара.

У Глыбокім прайшоў грандыёзны "Вішнёвы фэст"

Штогод у Глыбокім - Вішнёвы фэст, які прыпадае на сезон паспявання вішняў. Фэст доўжыцца цэлы тыдзень, але самая актыўная яго частка прыпадае на суботу (сёлета 18 ліпеня). У гэты дзень прыязджае шмат гасцей, не толькі з суседніх гарадоў і Менска, але, перадаўсім, з замежжа.

Урачыстае адкрыццё фэсту пачынаецца ля помніка Глыбоцкай Вішні, потым - святочнае шэсце ад помніка да галоўнай сцэны горада.

Трэба сказаць, што Глыбокае не ўпала тварам у грязь. Гасці, сапраўды, прыехалі ў беларускі горад. Уся ўрачыстая частка - на беларускай мове. Па-руску высту-

палі, хіба што, гасці, ды кіраўнік раёна Алесь Морхат, які заўсёды прамаўляе па-беларуску, але сёння, з-за наплыву замежных гасцей, выступіў паруску.

Было зачытана прывітальнае слова ад Жыгулёўскай

Вішні (Самарская губерня), а гасці з Латвіі пажадалі Глыбоцкай Вішні - не змёрзнуць ад зімняй сцюжы, ды не сохнуць у летнюю спеку, а быць заўсёды сакавітай, смачнай і салодкай!

Уладзімір Скрабатун.

Памёр вядомы беларускі архітэктар, рэстаўратар Сяргей Друшчыц

Яму было 74 гады.

Сяргей Друшчыц нарадзіўся ў 1941 годзе ў Пружанах у сям'і беларускіх інтэлігентаў. Бацька - дырэктар школы, маці - настаўніца. Адзін дзядзька, Васіль Друшчыц, быў прафесарам-гісторыкам, старшынём камісіі Інбелкульту па гісторыі гарадоў. Яго рэпрэсавалі і расстралялі ў 1937 годзе. Другі дзядзька, Уладзімір Друшчыц - вядомы прафесар-палеантолаг. Дзяцінства Сяргея Друшчыца прайшло ў Бярозе Каргузскай. Пасля школы ён абраў прафесію архітэктара.

Сяргей Друшчыц быў адным з заснавальнікаў рэстаўрацыйнай справы ў Беларусі. Фактычна ён стварыў рэстаўрацыйны арганізацыі, быў галоўным архітэктарам рэстаўрацыйных майстэрняў. На працягу доўгага часу ўзначальваў вытворчае аб'яднанне "Белрэстаўрацыя" і інстытут "Белспецпраектрэстаўрацыя", у якім працавалі лепшыя спецыялісты Беларусі: архітэктары, канструктары, гісторыкі, мастацтвазнаўцы, археолагі. Фактычна пры ім у канцы 1970-х - пачатку 1980-х быў створаны новы кірунак у сферы аховы спадчыны - архітэктурная археалогія, якая дазволіла дасканала праводзіць даследаванні помнікаў архітэктурны і прымаць абгрунтаваныя, узважаныя праектныя рашэнні па іх рэстаўрацыі, кансервацыі, іншых відах работ.

Распавядае начальнік упраўлення па ахове гістарычна-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Ігар Чарняўскі:

- Ён з'яўляўся навуковым кіраўніком многіх нявіжскіх аб'ектаў: гэта і ратуша, і Слуцкая брама, гэта і касцёл Божы Цела, у якім цяпер выконваюцца работы. Ён быў навуковым кіраўніком працаў у палацы Радзівілаў, і непасрэдна пад ягоным кіраўніцтвам быў выкананы ўвесь комплекс на рэстаўрацыі, рэканструкцыі, прыстасаванні Нясвіжскага замка. Ён шмат працаваў на гэтым аб'екце. Дыпазна - і ў восем, і ў дзевяць гадзін вечара яго можна было сустрэць на рыштываньнях, дзе ён тлумачыў рабочым рэалізацыю тых ці іншых праектных рашэнняў. Чалавек цалкам аддаваўся гэтай справе.

Гэта без перабольшвання цэлая эпоха ў беларускай рэстаўрацыі. На жаль, такіх людзей, падобных яму на маштабу, на сённяшні дзень і назаўваць нельга.

Сяргей Друшчыц працаваў да апошняга дня. У аўторак скончыў працу, увечары яшчэ сустрэўся з калегамі ў будынку "Белрэстаўрацыі", пагаварыў з калегамі. А ўначы прыйшла сумная навіна.

Архітэктар Аляксандр Канаваленка знаёмы з Сяргеем Друшчыцам з дзяцінства - у Канаваленкі маці Друшчыца была класнай кіраўніцай:

- Потым так склалася, што адну прафесію набылі - і ён, і я - архітэктары. І з 1969 года мы разам з ім пачалі працаваць у рэстаўрацыі. Гэта быў год, калі закладалася гэтая справа ў Беларусі. Мы былі маладымі, зусім "зялёнымі" архітэктарамі, разам сталелі. Сяргей Аляксандравіч доўгі час быў генеральным дырэктарам "Белрэстаўрацыі". Я перакананы, што ён самы дасведчаны, самы галоўны чалавек у гэтай справе ў Беларусі. Мы рабілі сумесныя праекты і з ЮНЭСКО, і з нашымі суседзямі. Сяргей Аляксандравіч вельмі шмат зрабіў у рэстаўрацыі многіх беларускіх замкаў. Галоўны ягоны аб'ект - гэта помнікі архітэктурны ў Нясвіжы. Не глядзячы на тое, што былі ўжо праблемы са здароўем, працягваў працаваць на рэстаўрацыі замка ў Наваградку, дзе павінны былі разгортвацца вялікія працы па адраджэнні гэтага помніка. Не паспеў... Для мяне гэта вельмі вялікая страта. Гэта чалавек, які мала думаў пра сябе. Ён заўсёды думаў пра справу і пра іншых людзей.

Архітэктар Вадзім Гліннік зусім маладым архітэктарам прыйшоў у рэстаўрацыйны майстэрні, якія ў 1970-я былі, як ён выказаўся, "асяродкам інтэлектуальнай свабоды":

- У цэлым гэта былі добрыя часы. Ну, па-першае, мы былі маладыя, а па-другое, рэстаўрацыйны майстэрні Міністэрства культуры ў той час, даволі смурны (канец 1970-х - пачатак 1980-х), былі та-

кім асяродкам інтэлектуальнай свабоды, у тым ліку і дзякуючы асабістай пазіцыі тагачаснага дырэктара Сяргея Аляксандравіча Друшчыца. Гэта вельмі прыстойны чалавек, добры прафесіянал. Мы пачувалі сябе даволі свабодна, пісалі вершы, займаліся любімай справай - вывучалі гісторыю архітэктурны.

Сяргей Друшчыц не баяўся размаўляць па-беларуску, кажа старшыня Таварыства беларускай мовы Алесь Трусаў, які ў 1976 годзе прыйшоў на працу ў рэстаўрацыйны майстэрні, якія ачоляваў Сяргей Друшчыц:

- Я ўпершыню ўбачыў вялікую групу людзей на чале з Друшчыцам, якія ў працоўны час паміж сабой размаўлялі па-беларуску. Гэта мяне настолькі здзівіла, што з цягам часу я і сам перайшоў на беларускую мову. Туды часта прыходзіў Язюк Пазыняк. У мяне пра Сяргея Друшчыца вельмі светлыя ўспаміны як пра беларускага патрыёта. Нават пасля таго, як быў так званы "машэраўскі разгорм беларусаў" у 1973 годзе (я, дарэчы, памятаю гэты разгорм, калі яшчэ студэнтам быў), майстэрні заставаліся ў Менску адной з нешматлікіх выспацак, дзе людзі размаўлялі па-беларуску падчас працы. І рэстаўратарам ён быў вельмі таленавітым, здольным, шмат аб'ектаў зрабіў. Да ягоных рэстаўрацыяў ставяцца па-рознаму, гэта асобная тэма - беларуская рэстаўрацыя. Але Беларусь страціла вельмі цікавага чалавека, патрыёта, які не баяўся прамаўляць беларускае нават у цяжкія 1970-я гады.

Пахавалі Сяргея Друшчыца на Паўночных могілках.

Справу бацькі працягвае сын - архітэктар Міхаіл Друшчыц, які працуе ў "Менскграда".

Радзій Свабода.

"Будзьма!" 27 ліпеня (панядзелак)

адбудуцца заняткі гістарычнай школы

з Алегам Трусавым

"Гісторыя ў падзеях і малюнках"

Пачатак - 18. 30.

Румянцава, 13

Уваход вольны.

У гэтым артыкуле вяселле апісана так, як яно адбываецца сярод спрадвечнага тутэйшага народа ў самой Лідзе і яе ваколіцах. Новыя касцельныя распараджэнні ломяць векавыя звычкі тутэйшага беднага працоўнага люду рыма-каталіцкага вызнання, змушаючы гэты народ да выканання сакраманту шлюбу адзіна ў будныя дні і такім чынам у значнай ступені пазбаўляючы на строю святочнага адпачынку і вядзе да скарачэння і занябання старажытных абрадаў і нявінных вясельных забаваў. Вясельныя песні да артыкула я запісаў ў 1933-1937 гг. у наступных паннаў: Стасі Шот і Яні Шурмей з вёскі Яськаўцы, Юліі Завалы і Зосі Субач з вёскі Гарні а таксама Ёладзі Зубрык і Ганны Мацулевіч з вёскі Цыбары - усім ім складаю сардэчную падзяку. З жалем мушу заўважыць, што тэхнічна абсталюванне нашай старасвецкай лідскай друкарні, у якой традыцыйна выходзіць "Лідская Зямля", не дае мажлівасці дакладна перадаць мову спеваў і адрывкаў мовы тутэйшых людзей (аўтар мае на ўвазе што з дапамогай польскіх лацінскіх шрыфтоў друкарні, не заўжды была магчыма адэкватна перадаць чужую мову спеваў, напрыклад не перадаецца "ў". Перакладчык улічыў гэты момант - Л.Л.)

Вось і мясепуст! І хлопца падыходзіць да апошняй мяжы. І ў сваты ездзіў, і гарэлку піў, і абяву з амбона прамовіны рабіў - і ўсё здавалася як быццам жартам! Ці ж толькі да адной дзяўчыны заляцаўся? Ці ж з адной танчэў на вечарынах, альбо палаваў за гумном на старым пні? Юльку Круглую ў Белагрудзе на Ўшэсце пачаставаў бутэлкай пеннага квасу, марозівам за 10 грошаў і ружовым пернікам. У Студзенцы пад Ваверкай за Стасю Кіжук Вашкевіч, халера, ударыў хлопца ў лоб жалезнай, ажно костку перабіў (доўга скавыгаў бядак, а зараз дрэнна чуе на левае вуха), але за тое ў Лідзе за Саладуху (з-за тых смаргонскіх абаранкаў на саракавіны!) Капачжля шахнуў нажом па бруху, але неяк не цалкам зграбна, бо кішак не дастаў, а толькі сала разрэзаў (памірыліся за 7 злотых і літр гарэлкі). Касавокая Вікця цалкам не слухна прычэпілася да хлопца, хай Пан Бог сведчыць! Байстручок як памёр ад скарачэння. Шкода толькі, што тата хапіў сына за грудзі і пабіў яго чапляй, як каня, адарваўшы пры гэтым лацкан пінжака. Маці ж, заламаўшы рукі толькі енчыла: "Вінцук, не рві адзенне!", а сёстры, крычучы, ня зграбна спрабавалі бараніць, абы тата не разарваў новай крамнай кашулі і з-за ўласную неасцярожнасць атрымалі ад бацькі таксама чапляй па лапах. Рознае было: і добрае, і злое. Лятаў хлопец і да цудоўнага месца пад крыж ў Цвермы, і на Тройцу ў Крупаву, быў дружбантам ажно на вяселлі ў Беньяконях, а на вечарыне ажно ў Лучках за балотам. Нейк, як вяртаўся ранкам да дому па мокрай ад расы канюшыне і

маладым жыццём, дык ажно паветра дрыжэла, як пеў:

*Дзе ты, хмелю, зімаваў,
Што не развіваўся?
Дзе ты, хлопец, начаваў,
Што не разуваўся?*

Зараз субота, заўтра нядзеля, шлюб і амэн, па-хлопцу!..

За тыдзень перад вяселлем, у доме маладога нарочонага, тата з маці "колюць парсючка", смаляць, разбіраюць і свежае мяса і сала ўкладаюць ў шырокую дужую нясолку (нешта, накіштат авальнай вялікай кадушкі) і засольваюць. Потым бацькі едуць у горад, купляюць некалькі дзясяткаў бутэлек гарэлкі, пару пудоў белай мукі, кіло ці два цукру. У пятніцу перад вяселлем маці пячэ хлеб, а ў суботу ранютка - пірагі. Таксама зрання ў суботу сёстры маладога ідуць у вёску і просяць сябровак "прыбраць хату". Хутка ў хату маладога прыходзяць некалькі, а часам і з дзясяткаў, дзяўчат з вёдрамі, малымі кадушкамі і мётламі. Сабраўшыся, перад тым як пачаць працаваць, дзяўчаты спяваюць хорам:

*Прыстань, Божа,
нашаму пачатачку,
Што мы яго
пачынаць людзям.
Пана Бога Збавіцеля,
Найвышшага Стварыцеля,
Што ён стварыў неба і зямлю,
І тых двойга дзетак:
Хлопца сам Богу радзіў,
А дзяўчыну яму судзіў ...*

Звычайна, калі маці толькі пачуе гэты спеў, дык заліецца горкімі слязьмі. Вядома, гадала хлопца, карміла, адзявала, абмывала, а тут прыйдзе нейкая іншая і ім завалодае. Начная зязюля перакуе дзённю. Потым пачынаецца пекла: дзяўчаты адсоўваюць ад сценаў лавы, ложка і куфры, са сцен здымаюць абразы і ўбранне, з усіх кутаў вымятаюць смецце, якое магло збірацца некалькі гадоў, выціраюць чорную павуціну, шаруюць дзверы, вокны, сталы, лавы, выпарваюць гарачай вадою кляпоў ў ложках і падчас работы спяваюць:

*Пара, маці, жыта жаці,
колас нахіліўся,
Пара сына жаніці,
бо развалачыўся.
Сядзіць голуб на дубочку,
галубка на вішні,
Скажы, скажы, мой сыночку,
хто табе наймільшы?
Голуб сіні, голуб сіні,
галубка сінейша!
Айцец мілы, маці міла,
дзяўчына мілейша!
Я з матуляй пасваруся,
граху набяруся,
А з дзяўчынаю зйдуся -
не наваруся.*

Пры канцы дзяўчаты распушчаюць ў цэбры з вадою крэйдку і беляць усю хату - столь, сцены, печ. Ток у хаце

пасыпаюць жоўтым пяском, а гірляндамі папяровых кветак атачаюць абразы на сценах і ўпрыгожваюць імі столь і бэлькі "ў покуці". Вясковая хата становіцца да непазнавальна чыстай, вясёлай і мілай. Пасля скончанай працы, бацькі маладога садзяць дзяўчат за стол выстаўляюць нейкі неверагодны пасілак "полудзень" - дзве ці тры дужыя місы забеленага малаком крупніку альбо макароны, кашы грачанай з маслам, высушаны сыр і свежы пірог, а часам і па чарцы гарэлкі. Пасля "полудню" дзяўчаты вяртаюцца дадому.

Пасля заканчэння хатняй працы, умытыя і прыбраныя дзяўчаты, па-святочнаму зноў прыходзяць у хату маладога і прыносяць галінкі зялёнай руты і мірту. Дзе дзяўчаты, там і хлопцы, а за імі прыходзяць музыкі са скрыпкай і цымбаламі. Дзяўчаты ўноць з руты і мірту вянок для маладога і пры гэтым спяваюць:

*Надвор'е райскае віе.
Сястра брату вянок віе.
Беленькімі ручкамі,
Пярсеначкамі з вочкамі.
Ня мы іх вілі, у Вільні купілі.
Вілі, вілі вяночкамі
Беленькімі ручкамі,
Пярсеначкамі з вочкамі ...*

Калі вянок будзе звіты, музыкі пачынаюць граць вальс, польку, кадрылю, а нават і танга, якое тут танчаць падобна, як раней танцавалі "Лявоніху" - з падскокам:

*Ой, да што ж там
за Лявоніха была,
Што Лявону вечараці не дала!*

Падчас адпачынку музыкі дзяўчаты спяваюць:

*На дварэ зялёны явар паслаўся.
Наш малады
ў дарожаньку прыбраўся.
Насыпаіцца аўса
ў новыя карыты,
Карміцца коні ў вялікую дарогу!
А ў той дарозе троі варота:
Першыя варота -
месячык абыдзя,
У другія варота -
сонейка ізыдзя,
У трэція варота -
малады ўедзя,
Месячык абыдзя,
то відненька будзя,
Малады ўедзе -
мой міленькі будзя.*

Альбо:

*Ой значны, значны,
хто жаніцца хоча:
Па ночы конік яго рагоча.
Ой значны, значны,
хто любіць руску:
Вытаптаў сцежкі
цяраз пятрушку.
Ой, значны, значны,
хто - каталічку:
Вытаптаў сцежкі
цяраз піанічку.
Ой значны, значны,
хто ажаніўся,
Як я быў хлопцам -
дзеўкі любілі,
Як ажаніўся - матыцы ня мілы.
Як, як быў хлопцам -
хустка за пасам,
Як ажаніўся -
смаркач пад носам ...*

Міхал Шымялевіч

Вяселле

Пры аказіі ў кампаніі спяваюць і іншыя песні: сваевясковыя (беларускія - Л.Л.), рускія, польскія а нават і украінскія.

*Пад цэрквай стаялі карэты
Там пышыная свадзьба была,
Все гості роскошно одеты,
Невеста как роза цвела ...*

*О там на балоеце
вутачка сакоча.
А мой мілы чарнабрывы
пакідаці хоча.
Няхай пакідае, як ён сабе зная,
Чы лепшую, чы горшую
няхай сабе мае ...*

*Захор - захары, едуць мазуры.
Едуць, едуць мазурочки,
Вязуць, вязуць два вяночки.*

*Вянок залаты.
Слук - пук в окенечко
Выйдзі, выйдзі панеченчко
дай каню вады ...*

*Хэй пад гаем, гаем,
Гаем зялёненькім,
Там гарала дзеўчінка
Волякам чарненькім*

*Gdy z kozaki szedł na boje
Hanka moja rzecze:
Po co niesiesz życie swoje
Pod tureckie miecze?...*

Бывае так, што малады не мае ўжо бацькі ці маці, таму могуць заспяваць і жалобную песню:

*Знаць на радзіне,
Што няма палавіны.
Бяз роднага войчанькі
Трэба ўстаць ды падумаці,
Каб паслаць па войчаньку.
Ой ёсць зязюля, ой ёсць сіняя,
Яна - рэзвая пташачка.
Прыляці з ляску,
прыпадзі пяску,
Закукуй галосненька.
Малады за ёю, за сваёй тугою,
Плачучы жалосненька.
Яшчэ малады -
у поў дарожанькі,
Зязюля назад ляціць:
- Вярнісь малады,
Няма тваго войчанькі.
Твой войчанька
пад трыма замочкамі:
Першы замочак -
зялёна дзярно,
Другі замочак -
жоўты пясочак,
Трэці замочак -
сасновыя дошкі.
Прыбіты ножкі
да сасновай дошкі -
ня ўстане,
Засыпаны вочкі
жоўтым пясочкам -
ня глянэ ...*

Потым моладзь, якая сабралася, запрашаюць да стала. На стол ставіцца некалькі пляшак гарэлкі, нарэзаны скібамі чорны хлеб, пірог, сухі сыр кавалкамі, міса з маслам. Моладзь частуецца, дзячыць гаспадарам і танчыць. Позна ўначы разыходзіцца па дамах.

Такі ёсць астатні кавалерскі вечар маладога-нарочонага.

Пераклад Леаніда Лаўрэша.

Антон Гэжымайла-Прыбытка Вясельныя звычкі

Добра, што народ без зменаў захоўвае свае звычкі з вялікімі піетэтам, выконваючы нават самыя нязначныя дробязі. Гэтыя звычкі заўжды асвятлялі жыццё селяніна святлом старадаўняй традыцыі і культуры. Гэта дае даследчыкам гісторыі цікавыя навуковыя матэрыялы. У апошнія часы спярша ў ваколіцах вялікіх гарадоў народныя звычкі пачынаюць знікаць, пашыраюцца новыя зацікаўленасці і асвета. У Лідскім і Шчучынскім паведах гэтыя традыцыі яшчэ моцна трымаюцца. Буду апісваць усё іх багацце і пачну з вясельных звычак, якія аднолькавы ў ваколіцах Ліды, Шчучына, Васілішак і, верагодна, у суседніх паведах.

Малады са сватам едзе да бацькоў упадабанай дзяўчыны. Прывозяць з сабой гарэлку і закускі. Старэйшыя п'юць і дамаўляюцца пра памеры дзявочага пасагу і ўмовы магчымага сужэнства. Калі знаходзіць паразуменне, бацькі дзяўчыны смажаць для гасцей яечню ці кілбасу, і, паколькі паразуменне знойдзена, п'юць гарэлку і закусваюць.

Перад так званым "дзівішнікам", звычайна брат нарочонай ці яна сама абходзіць усю вёску, грукаюць у вокны і запрашаюць усіх дзяўчат на "вяселле". Увечары запрашаныя дзяўчаты збіраюцца ў хаце нарочонай, спяваюць "дзівішнікам", звычайна брат нарочонай ці яна сама абходзіць усю вёску, грукаюць у вокны і запрашаюць усіх дзяўчат на "вяселле". Увечары запрашаныя дзяўчаты збіраюцца ў хаце нарочонай, спяваюць "дзівішнікам", звычайна брат нарочонай ці яна сама абходзіць усю вёску, грукаюць у вокны і запрашаюць усіх дзяўчат на "вяселле". Увечары запрашаныя дзяўчаты збіраюцца ў хаце нарочонай, спяваюць "дзівішнікам", звычайна брат нарочонай ці яна сама абходзіць усю вёску, грукаюць у вокны і запрашаюць усіх дзяўчат на "вяселле".

На другі дзень пасля сяджанку так званае "вяселле" ці ў іншых мясцовасцях "свадзьба" (маладыя, сват, свацця і дружкі) сядваюць за стол, на якім стаяць напоі (гарэлка, ліманад, піва), каравай (аздоблены пірог) і закускі. Талеркі звычайна засцілаюць сурвэт-

камі ці хусткамі. Потым сваякі і госці робяць маладой падарункі - палатно, кілімы, льяныя ручнікі і г.д. ці трохі грошай. Гэтыя звычкі заўжды асвятлялі жыццё селяніна святлом старадаўняй традыцыі і культуры. Гэта дае даследчыкам гісторыі цікавыя навуковыя матэрыялы. У апошнія часы спярша ў ваколіцах вялікіх гарадоў народныя звычкі пачынаюць знікаць, пашыраюцца новыя зацікаўленасці і асвета. У Лідскім і Шчучынскім паведах гэтыя традыцыі яшчэ моцна трымаюцца. Буду апісваць усё іх багацце і пачну з вясельных звычак, якія аднолькавы ў ваколіцах Ліды, Шчучына, Васілішак і, верагодна, у суседніх паведах.

Потым маладых урачыста дабраслаўляюць бацькі і ўсе едуць да шлюбу. У гэты час хлопцы пераапрацваюць у цыганой, краўцоў ці яўрэяў займаюць сталы і як быццам пачынаюць шыць, гандляваць і г.д. Вярнуўшыся з касцёла маладых сустракаюць бацькі ці старэйшыя родныя з боку маладой хлеба, соллю і віном. А потым маладыя, бачачы, што ўсе святочныя сталы занятыя, пачынаюць выкупляць іх. Тут пачынаюцца доўгія спрэчкі, гандлі, досціпы і г.д. Маладая мае на галаве вяночак з руты. Потым пачынаюцца забавы.

На другі дзень пасля шлюбу родныя і госці абдоруваюць маладога і паўтараецца тое ж вяселле, як і ў выпадку з маладой.

Перад выездам ад бацькоў маладой (адразу пасля шлюбу), сябры маладога імянуцца прыхапіць з сабой курэй, качак ці часамі нават цялят ці парасят, каб павялічыць пасаг маладой. Потым гэтую здабычу вяртаюць.

Маладая, уваходзячы ў хату маладога, пасыпае куты дома зернем, і дорыць падарункі родным маладога.

На гэты вясельныя звычкі заканчваюцца. Міхал Шымялевіч заўважыў, што некаторыя фрагменты гэтых звычак нагадваюць звычкі паганскага часу, калі моладзь брала ўдзел у рабункавых выправах на сваіх суседзях, прывозіла сабе ўзятую ў палон прыгожую жонку з Польшчы ці Русі.

(Артыкул напісаны пры дапамозе Міхала Шымялевіча.)

Пераклад Леаніда Лаўрэша.

Кот у акварыюме

14 ліпеня 2015 года ў вялікай зале музея сучаснага выяўленчага мастацтва адкрылася выстава аднаго з самых цікавых і таленавітых мастакоў сучаснасці Ёладзіслава Куфко пад назвай "Кот у акварыюме".

Творца нарадзіўся 8 лістапада 1955 у Берасці. У 1971 - 1974 гг. навучаўся ў Менскім мастацкім вучылішчы імя А.К. Глебава. З 1974 г. - удзельнік мастацкіх выстаў. Выстаўляўся ў г. Берасці, Кракаве, Раермондзе (Галандыя), Корбаху (Германія), Модліне (Польшча).

Творы знаходзяцца ў зборах Краязнаўчага музея г. Берасця, музеі Берасцейскай цвердзі, Міністэрства культуры Рэспублікі Бела-

русь, Дырэкцыі мастацкіх выстаў у Маскве, Калекцыі Мастацтва 20 - га стагоддзя г. Петрыкаў Трыбунальскі (Польшча); мэры г. Равенсбург (Германія), а таксама прыватных калекцыях СНД, Еўропы, ЗША і Японіі.

Уладзіслаў Эдуардавіч з'яўляецца "Чалавекам года ў галіне выяўленчага мастацтва" Беларускага Фонда Культуры (2000). Працуе ў галіне станкавага жывапісу (карціна, партрэт, нацюрморт) і ў станкавай графіцы. На мерапрыемстве выступалі: Рыгор Сітніца, Ларыса Фінкельштэйн і сябры мастака.

Было цікава!
*Аляксей Шалахоўскі,
гісторык культуры.*

Погляд зблізку і здалёку на трылогію В. Якавенкі "Надлом. Кручина вековая"

1. Адраджэнне эпопеі

Беларускі пісьменнік і грамадскі дзеяч Васіль Цімафеевіч Якавенка раней быў знаёмы рускамоўнаму чытачу па кнігах мастацка-публіцыстычнай прозы "Через гать" (1982), "На што нам жыць дана" (1991), якія выйшлі ў Маскве ў выдавецтве "Советский писатель", а таксама аповесці "Приручение земли", выдадзенай у "Политиздате" (Масква, 1975).

Васіль Якавенка - адзін з мацнейшых публіцыстаў. У свой час ён разам з расійскім пісьменнікам, лаўрэатам Ленінскай прэміі Іванам Васільевым, наладзілі шматдзённае вандраванне па Беларусі. Нямаючы занепакоення духоўным і культурным згленнем жыцця ў савецкай вёсцы, яны пільна вывучалі сяло. Гэтаму прысвечана дарожная аповесць Васіля Якавенкі "Деревенские диспуты", уключаная ў кнігу "На што нам жыць дана". Але толькі цяпер мы маем справу з нацыянальным эпасам...

Трылогія "Пакутны век" стала рэальным мастацкім увасабленнем у жыццё канкрэтна-фэнаменалагічнага модусу сучаснай эпопеі. У ёй узноўлена гістарычнае аблічча беларускага этнасу, паказаны сацыяльныя і духоўныя вытокі яго жыццёўстойлівасці ў барацьбе за захаванне агульнаеўра-

пейскіх культурных і сацыяльных каштоўнасцяў. Сказанае зусім не перакрэслівае пласцічнай, пачуццёвай канкрэтыткі мастацкага твора. Тое ж варта сказаць пра псіхалагічны характарыстыкі персанажаў - ад селяніна Пятра Рамановіча (Пісарчука) да пана Рамана Скірмунта, ад Вільгельма Кубэ, генеральнага камісара Беларусі, да камкораў Чырвонай Арміі Іллі Аляксеевіча і Васіля Вінаградава, ад асветніка і распрацоўшчыка касмічнага паліва Барыса Кіта да дзяржаўных дзеячаў Кірылы Мазурава, Мікіты Хрушчова... Апавяданне вядзецца пранікнёна, з апораю на сапраўдныя падзеі, факты.

Празаік нарадзіўся на беларускім Палессі і, будучы па першай прафесіі геолагам, не парываў сваіх дум і спадзеваў з прыродай, набыў байцоўскія якасці экалага. Беларусь і Еўропа абавязаны яму тым, што ў 1988 годзе была папярэджана сташная экалагічная катастрофа, якая магла наступіць пасля суцэльнага асушэння і ўзворвання шырокай поймы Прыпяці, ператварэння рэчышча вялікай палескай ракі ў сцёкавую канаву. Пры падтрымцы іншых пісьменнікаў Васіль Якавенка арганізаваў у Менску міжнародную навукова-практычную канферэнцыю з удзелам незалежных вучоных, кіраўнікоў дзяржаўных органаў, яна і дапамагла вярнуць розум апантаным меліяратарам. Не ўсведамляючы таго, што робяць, яны старанна, па сапраўдному, як пры выклі рабіць дзяржаўную справу, планава і заўзятая рыхтавалі ператварэнне ў злавесную пустыню адвечна зялёнага Палесся, з негатыўнымі зменамі клімату на мацерыку.

Таксама кіруючыся высокім пачуццём грамадзян-

скай адказнасці, Васіль Якавенка чвэрць стагоддзя таму заснаваў і ўзначаліў грамадскае аб'яднанне Беларускай сацыяльна-экалагічнага саюза "Чарнобыль", які дзейнічае і дагэтуль, выдаваў газету "Набат". Апошняя, стаўшы папулярнай, ішла па падпісцы чытачам не толькі Беларусі, але і СССР. Газета своечасова і нястомна паказвала праўдзівае становішча спраў на забруджаных радыёнуклідамі тэрыторыях. У той жа час грамадскае экалагічнае аб'яднанне БелСаЭС "Чарнобыль", абпіраючыся на дапамогу японцаў, наладзіла пад Менскам аздараўленне чарнобыльскіх дзяцей.

Аднак, як ні здзіўна, на тое ж трывожнае чарнобыльскае ліхалецце даводзіцца і пік творчай актыўнасці літаратара. Ніхто не чакаў, што з тым жа размахам, як у публіцыстыцы, ён дастане поспеху і ў мастацкай прозе.

Узнаўляючы карціны жыцця беларускага этнасу ў не гэтак і аддаленым мінулым і ў наш час, аўтар звяртаецца да разнастайнай тэматыкі, не пабязгаючы і таго, што раней лічылася забароненым. Натуральная праўда, бескампрамісная і нават жорсткая праўда - галоўная рухальная сіла прозы і публіцыстыкі Васіля Якавенкі. У гэтай сувязі дарочы прывесці адно з выказванняў Ф. Кафкі: "Кніга павінна быць сакерай, якой рассякаюць змёрзлае мора, што знаходзіцца ўсярэдзіне нас".

У трылогіі "Надлом. Кручина вековая" лірычнае аўтарскае перажыванне падзей і іх філасофскае асэнсаванне складаюць своеасаблівы мастацкі маналіт, які валодае магутным зарадам духоўнай і маральнай энергіі. Пісьменнік, не зважаючы на модныя тэорыі адмірання рамана, трансфармацыі яго жанру ў формы трылера ці "новай міфалогіі", у сваім рамане працягвае і развівае традыцыю эпічнага апавядання, што ў філалогіі завецца нарацыяй. Для яго арганічна непрымальна гульня з тэхналогіямі "новага рамана", у якім ледзь пазначаны контур структуры, запоўненай здзекам і катанямі, і фактычна адсутнічаюць такія феномены мастацкасці, як хранатоп - адзінства мастацкай прасторы і часу. В. Якавенка ідзе ў рэчышчы традыцый Л. Талстога, У. Рэйманта, Г. Сянкевіча, К. Чорнага, І. Мележа, В. Быкава, узмацняючы пры гэтым сэнсавае значэнне сімвалічнага шэрагу, агаляючы трагічныя сэнсы нядаўняга мінулага і тым самым мабілізуючы патэнцыял інтэлектуальнай, духоўнай, ці філасофскай мужнасці, гэтак неабходнай сучаснаму чалавецтву ў яго пошуках шляху да новай культурнай цывілізацыі.

Аляксей Рагуля, літаратуразнавец, прафесар культуралогіі, кандыдат філалагічных навук.

2. Данііл Гранін пра загадку беларусаў і трылогію В. Якавенкі "Надлом. Кручина вековая"

З Беларуссю ў мяне склаліся цёплыя і сяброўскія адносіны, асабліва калі з канца сямідзесятых гадоў мінулага стагоддзя мы разам з пісьменнікам Алесем Адамовічам узяліся за падрыхтоўку да выдання "Блакаднай кнігі" пра пакуты і мужнасць, пра любоў і нянавісць, пра смерць і бясперсеце ленынградцаў падчас вайны.

Кніга надрукавана ў 1982 годзе, а перад гэтым Адамовіч закончыў працу над кнігай "Я з вогненнай вёскі..." аб партызанскім руху і цяжкасцях, аб пакутах людзей у акупацыі. Калі не памыляюся, над сваёй кнігай Адамовіч працаваў разам з Янкам Брылём і Уладзімірам Калеснікам. Добрыя людзі, неабякавыя да трагедыі народа пісьменнікі. А зараз на Беларусі да 70-годдзя Перамогі зноў выдалі "Блакадную кнігу".

Д. Гранін разам з В. Якавенкам і В. Заранковым

З раманам Васіля Якавенкі мяне пазнаёміў мецэнат Вячаслаў Адамавіч Заранкоў. Ён матэрыяльна падтрымаў пераклад і выданне гэтай вялікай працы літаратара, калі пераканаўся ў неабходнасці данесці да шырокай чытацкай аўдыторыі думку пісьменніка пра падзеі ў Беларусі напрыканцы 19-га - пачатку і сярэдзіне 20-га стагоддзяў. Кніга раней выдавалася на беларускай мове пад назвай "Пакутны век". Аўтар быў маім госцем, у нас адбылася добрая гутарка.

Для мяне беларусы за раз - вялікая загадка... Распаў-

ся Савецкі Саюз і вось вам на радасць... Ва ўсіх рэспубліках жыццё рухнула, пайшлі працэсы ломкі, распаду былых асноў. Крадзяжы, карупцыя, зніжэнне ўзроўню жыцця, розныя канфлікты, бітвы - бязладдзе, а Беларусь трымаецца хоць бы што! Чаму? Дзе адказ на пытанне? Вось пра гэта я і спытаў у Васіля, аўтара беларускага эпаса. А ён адказаў: "Вас, пэўна, задаволіла б, каб я сказаў, што справа ва ўмелым кіраванні дзяржавай, у моцнай уладзе, у прэзідэнце, які не мяняецца. Але я так не скажу, хаця доля ісціны тут і ёсць. Ключавую ролю ў дадзеным выпадку мае спакойны характар, адданасць працоўным традыцыям, менталітэт народа, менталітэт, якім беларусы адрозніваюцца ад іншых народаў і нацый, нават ад рускіх".

Я адчуў, што Якавенка - верны паплечнік Алеся Адамовіча, у абодвух - неспакойны грамадзянскі ваяўнічы дух.

Пра беларускі народ, які быў раздзелены пасля Рыжскага мірнага дагавору 1921 года і часткамі ўваходзіў у склад Польшчы і СССР, мы ў цэлым мала ведаем. Як жылі беларусы да Кастрычніцкага перавароту? Як яны сустрэлі Другую сусветную вайну? Як адносіліся да Расіі не ў кантэк-

лом" не хавае, што пошук ідэнтыфікацыі і шляхі да стварэння сваёй дзяржавы беларусы вялі яшчэ ў эпоху царскай Расіі. Падаючы карціны побыту і жыцця простага люду, пісьменнік паказвае, як няпроста было ацаліць беларускаму этнасу ў самым цэнтры еўрапейскага кантынента. Мова, фальклор і культура дапамаглі захаваць, зберагчы сваю самабытнасць не глядзячы на войны і іншыя ўзбурэнні. А яшчэ ён усхваляе тое, пра што казаў на нашай сустрэчы: працавітасць і спакойны нораў землякоў, неабякавыя да гісторыі і традыцый продкаў. У гэтых каштоўнасцях ён бачыць гарантыю адраджэння Беларусі, магчымасць яе развіцця як нацыянальна з'арыентаванай дзяржавы.

Значная частка трылогіі прысвечана падзеям Другой сусветнай вайны. Факты, якія там пададзены, не вельмі зручныя для афіцыйнай арыентацыі сёння як у самой Беларусі, так і ў Расіі.

Але яны праўдзівыя, сумленныя і паказваюць жыццё ў непрычэсаным гісторыкам выглядзе. Таму кніга будзе цікавай як людзям старэйшага пакалення, так і моладзі, якая дапытліва і неабякава спрабуе разабрацца з гістарычным

"Надлом. Кручина вековая", "Нестор-История, СПб, 2014

багажом. Гэта кніга пра цяжкі лёс беларускага народа, але яна і пра нас, расіян, якім таксама карысна будзе глянуць на сваіх самых блізкіх суседзяў паномаму. Хаця б дзеля таго, каб не паўтараць былых памылак, шанавачь братэрска адносіны і агульную гісторыю. Я веру, яна знойдзе належны водгук і атрымае высокую адзнаку ў чытачоў.

Данііл Гранін, пісьменнік, г. Санкт-Пецярбург.

Пераклала Ядвіга Рай.

Рэцэнзія

Сонечны дэбют гурта "Merada"

"Merada" - "Проста вер", Мн., 2015, "Vigma"

Быў час, калі хваля ці-кавасці да рок-творчасці спарадзіла масу крытэраў пошуку навінак на музычных развалах, дзе нават неадведчаны меламаман лёгка знаходзіў знакамітыя брэндзі на дысках "Бітлоў", "Цэпелінаў", "Ролінгаў"... Ну а крытэры дасведчанага пошуку былі яшчэ шырэйшыя: "А што гэта ты набыў нешта невядомое?" - пытае неяк мяне хлопец у краме, калі я купіў фірменны дыск гурта "The Firm". Адказваю проста: "Гурт насамрэч неведомы, але гітарыст тут цэпелінаўскі Джымі Пэйдж, бубнара Крыса Слэйда ўсе чулі ў "Manfred Mann's Earth Band" і "Uriah Heep", вакаліст Пол Роджэрс запамніўся ў "Free" і "Bad Company"...". "Далей не трэба, пайду і сабе вазьму". Была эпоха агульнай радасці, калі захапленне рассявалася, як вірус, гартуючы пакаленне рок-меламаман, якіх цягнула і да якасці слухання і апаратуры hi-fi ці hi-end. Цяпер наўрад ці хто назаве сапраўдных мега-куміраў, таму на вокладкі ў крамах нават няма каму паглядзець, а ў інтэрнэце знаёмства з песнямі падобнае на мітусню бамжоў на звалцы, дзе ўсё, як кажуць, "прыблізна адной якасці". У Беларусі дайшло да камп'ютарных самарэзаў "найвялікшых" зорак, якіх і ў фірмовым выглядзе ніхто не бярэ. Але нехта ж выдае фірмовыя навінкі? Менскі гурт "Merada" для шырокай публікі рэальна пакуль неведомы імя, але ж неяк прымусіў фірму "Vigma" заняцца не камп'ютарным рамесніцтвам, а сур'ёзным заводскім тыражаваннем. І я раскажу вам як.

Лідара калектыва Сты-

ва Крамэра я ведаю з рамонтных 80-х, калі ўздымаліся першыя зоркі нацыянальнага року ў Беларусі. Вы іх ведаеце: "Мроя" і "Бонда". Акурат жа Стыў (тады Сева) асмеліўся напісаць ПЕРШЫ маштабны артыкул пра "Мрою" ў газеце "Чырвоная змена" ("МРОЯ і яе вытокі"), а ў "Бонды" ён вучыўся гукарэжысуры. Як сапраўднага фана, яго пускаяў пасядзець за пультам сам Алесь Клаўс Белзіяк.

Потым пара дзясяткаў гадоў эміграцыі, дзе ён нарэшце купіў свой першы фірменны "Gibson" (дома практыкавацца даводзілася ці на балгарскай гітарцы, ці на пераробленай "Фарманце"). Задавальнення і ўвасаблення творчых ідэй ("рок на роднай мове") усё адно не было ні тут, ні там, хоць практыка студыйнай і канцэртнай працы ТАМ стала шырэйшай. Дый на ўласную студыю ўдалося зарабіць менавіта там, але яго мімаволі цягнула дамоў, бо памятаў Скарынава "нават птушкі шануюць гнёзды свае". Чарговае вяртанне на мяжы стагоддзяў спарадзіла нават студыйны рэліз ягонага гурта "Бава" на сур'ёзным CD-трыб'юце паэта-грамадоўца Сяргея Новіка-Пяюна "Дні лятуць" (100 гадоў яму было ў

2006-м). Твор сімвалічна называўся "Праз акіян", было нават некалькі прэзентацыйных канцэртаў цэлай праграмы, але жыццё нібы перажонвала: "Тут і песні роднай не пачуеш". Хоць "Бава" аказалася праектам больш плённым за першы (ці прыгадае хто гурт "Юрась Браччык"?), але ён зноў з'яўджаў туды, дзе родная песня не стане перашкодай у творчым лёсе - у Краіну Эмігрантаў.

Праўда, удалечыні ад дому ён працягваў думаць пра Беларусь. Асабліва, пасля гібелі сына ў аўтакатастрофе, і пяток гадоў таму ён здолеў зноў вярнуцца сюды, каб заснаваць дыктоўна абсталяваную студыю "Everest-Media", дзе мелі гонар запісацца ўжо і "Дзецюкі", і "J-Morse", і "Naka". А яшчэ ён знайшоў тут новую спадарожніцу жыцця - спявачку Аню, якая і стала таксама Крамэр. Спярыша выступалі з кавэрамі класічнага блюзу і кантры пад назвай "Steve Cramer Band", але ўжо ад 2013-га ў розных інтэрнэт- і радыё-плексіцытах пачалі мільгаць уласныя беларускамоўныя хіты праекту з філасофскім назовам "Мерада". Філасофія ў тым, каб адчуваць меру быць сучасным і авангардным без здрады сваёй сутнасці.

І вось "Мерада" выдае альбом "Проста вер". Некалі мы выбралі ў краме навінкі паводле актуальнага стылю, паводле зорнага статусу. Але цяпер няма актуальнага стылю для ўсіх: ёсць рэп-тусня, ёсць метал-фаны, панкі, а што ж чакаць ад гурта "Мерада", які выдаў сур'ёзны дэбютны альбом, запісаны ў студыі амерыканскага ўзроўню? Скарыстаемся другім крытэрам: ці можа пакі-

нуць расчараванні альбом, дзе на бубнах у песні "Дзень народзінаў ясны" грае знакаміты металер Аляксей Золатаў ("Divina Epemeta"), а папытовы студыйны клавішнік Кастусь Гарачы сеў за арган у "Срэбным анёле", ну а на губным гармоніку грае сам Ігар Варашкевіч ("Крама"), сябар Стыва яшчэ з "Бонды" (сл. песню "Адзіны ты"):

У мяне быў адзіны ты,
адзіны ты.

Я цябе ў чужых вачах
шукаю зноў:

Неба глядзіць на нас
блакітным сном.

У мяне быў адзіны ты,
ды я ўжо адна...

Тэксты піша вакалістка

Анна Крамэр, таму пазітыўны настрой a-la femme вытрыманы ідэальна ў атмасферы пазітыўнай сумесі блюзу, кантры і фольку ад гартаванага блюз-рокара Стыва (на кантры ён падсеў толькі ў ЗША). Ён грае і на гітарах розных тыпаў, і на мандаліне, і на перкусіі. Дый увогуле ў складзе гурта багаты інструментальны кантынгент: асноўны бубнар Іван Махновіч, асноўны клавішнік Уладзімір Міхновіч, басіст Валеры Дасюкевіч, сола-гітара Генадзя Дульчэўскага. Фрагментарна гучаць акардэон, скрыпка, конгі. Гэткі класічны мелодык-рок-бэнд, дзе вакал грае адметную ролю аб'ёмнага інстру-

нта шырокага дыяпазону. У Ані рэальны спеўны голас, дзе ноты яшчэ важней за манернасць.

Цяпер пералік стыляў мала што гаворыць, але паверце, зачароўваюць творы, якія будзяць рэальную настальгію па часе віртуозных гітарыстаў, дасціпных і непадобных адін да аднаго вакалістаў, па часе пошуку НОВЫХ рыфаў, НОВЫХ гукаў з сучасных і класічных інструментаў. Каб усё гэта ацаніць, адчуць, трэба быць наслуханым самай рознай музыкай: і наша "Бонда", і брытанскі "Led Zeppelin", і амерыканскі Джымі Хендрыкс... Гартаванае ў Амерыках ды Брытаніях майстэрства Стыва выяўляе гэта на беларускім матэрыяле.

Дзе рака бяжыць

сярод узгоркаў,

Дзе лес шуміць і кліча яр,

Жыве народ Зямлёю Продакў,

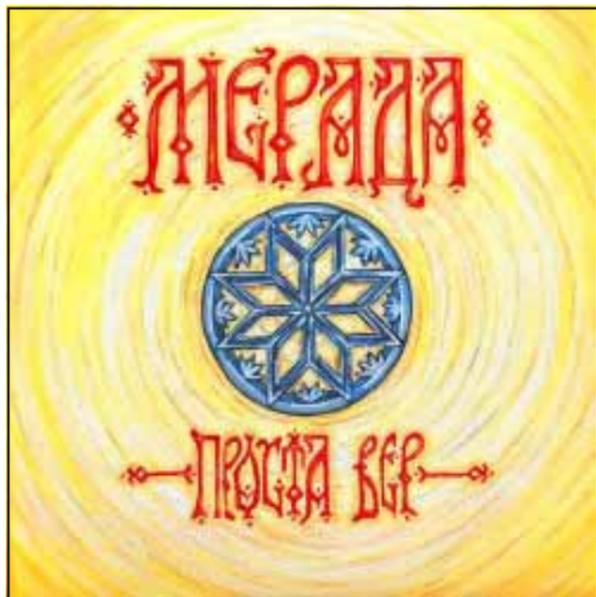
Бароніць іх спакой Вяяр.

Колькі ён шукаў вакалістаў для праекту "Бава", нават мяне вучыў спевам дзеля праекту "Юрась Браччык", а Бог даў яму спадарожніцу Аню, з якой ствараюць мудрыя і вабныя балады. Мо мінула мода на глыбокія песні, але ці маркоціўся Джо Кокер, захапіўшы свет блюз-рокам у час зусім іншай моды (метал, панк, хардкор). Маўляў, не сачы за модай, а стварай яе сам, але больш якасна за папярэднікаў. Менавіта так і навучыўся Стыў

трымацца найвышэйшых крытэраў якасці таго, што сам робіш. Вечны вандроўнік па свеце Стыў Крамэр, як і славуцы Адыей, цар Ітакі, знайшоў шуканае менавіта дома. І верыць у тое, што проста "трэба рабіць", як казаў вялікі "Partyzone".

Галоўная тэма дэбютнага альбома "Мерада" - сонца, родны край, вера ў светлыя мары. Цудоўным носыбітам гэтых каштоўнасцяў стаў увесь досвед так упадабанай з юнацтва плыні рок-музыкі, з якой яны не выключаюць і пэўныя знаходкі рэперскіх плыняў, гітарныя рыфы метал-плыні, хоць шчыра адданы меладычнаму пачатку і традыцыйнай філасофіі свайго народу. І не бяда, што ў тваіх руках класічны рок-альбом баладнага шарму на 45 хвілінаў. Не бяда, бо радасць, якую засведчыла і сонечная вокладка Яўгена Ковэка і Алены Румянцавай з крывіцкім алатыр-каменем (васьмірогам) пасяродку.

Жадаеш добрага настрою і якаснага кайфу ў лайфе, дык слухай настраёвыя балады "Вяяр Святла" (мой кумір), "Дзень народзінаў ясны", "Рака кахання", "Вядзьмак", "Цягнік", "Адзіны ты", "Бывай", "Проста вер" (было б радыё, быў бы прома-хіт для ўсіх), "Няхай вандруе любоў", "Срэбны анёл" (шкада, не ўвайшла ў альбом створаная яшчэ з светлай памяці Змітром Сідаровічам песня "Шыбуе дзядзька

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алес Трусаў, Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://naszaslowa.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbn-mova.by/>
<http://nashaslova.mns.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні. 231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".
Газета падпісана да друку 20.07.2015 г. у 17.00. Замова № 2339.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес. - 8750 руб., 3 мес. - 26250 руб.
Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

Вітаўт

МАРТЫНЕНКА,
музычны крытык.